

Nota voor Burgemeester en Wethouders

Team: Projecten, Realisatie en Ontwikkeling

Onderwerp:

Huisvesting Arbeidsmigranten en leefbare wijken

Notagegevens

Bestuursorgaan	: B-en-W 1-11-2022
Notanummer	: 2022-872
Datum	: 1-11-2022
Programma	: 10a-Economie en internationaal beleid
Portefeuillehouder	: Wethouder Walder,
Bijlage(n)	: Rapport Bouwstenen voor de aanpak van arbeidsmigratie in Deventer - publicatie versie.pdf

Parafering

24-10-2022: Programmamanager Economie en Internationaal beleid25-10-2022: Wethouder

Agendering

* 27-10-2022: Gemeentesecretaris/algemeen directeur

Definitieve akkoord

2-11-2022

B & W d.d.: 1-11-2022

Besluit

1. In te stemmen met het rapport Bouwstenen voor de aanpak van arbeidsmigratie in Deventer
2. Keuze te maken voor het verder uitwerken van ambitieniveau 1 (Basis op orde) en ambitieniveau 2 (Sturen op leefbaarheid en uitsluiten van excessen) met de bouwstenen: Leren van andere gemeenten, Kennis verdiepen van de feitelijke situatie, Verbeteren inschrijving BRP, Borgen één geheel van bestemmingsplan, omgevingsplan en huisvestingsverordening, Borgen integrale samenwerking binnen de gemeentelijke organisatie, Borgen en versterken handhaving en opheffen excessen en Afstemming zoeken in de regio
3. Voordat er een plan van aanpak wordt opgesteld ter besluitvorming van de raad, de raad om een consultatie te vragen op basis van het rapport Bouwstenen voor de aanpak van arbeidsmigratie in Deventer
4. De raadsmededeling vast te stellen
5. De stukken aan te bieden aan de raad

De nota en het besluit openbaar te maken.

Inleiding

De raad heeft, bij motie 2.1 'Onderverhuur en Ondernijning' ter raadsvergadering 10 november 2021, gevraagd om een sluitend Plan van Aanpak om de overlast in wijken waar veel arbeidsmigranten wonen aan te pakken, en het verbeteren van huisvesting van arbeidsmigranten. Als eerste stap op weg naar een Plan van Aanpak is het rapport Bouwstenen voor de aanpak van arbeidsmigratie in Deventer opgesteld. Dit rapport bevat een analyse van de huidige situatie en ambitieniveaus/bouwstenen voor een Plan van Aanpak. Voorgesteld wordt om ambitieniveau 1 en 2 verder uit te werken. In een later stadium volgt mogelijke

uitwerking van ambitieniveau 3. Het rapport is als bijlage bijgevoegd.

Arbeidsmigranten in Deventer

Arbeidsmigranten zijn vaak werkzaam in sectoren, zoals de logistiek en de voedselverwerkende industrie, waar een grote behoefte is aan arbeidskrachten. De werkgelegenheid voor arbeidsmigranten bevindt zich met name in naburige gemeenten, zoals Apeldoorn, maar omdat relatief goedkope huisvesting te vinden is in Deventer wonen relatief veel arbeidsmigranten in Deventer. In de Deltabuurt, de Zwolsewijk en in Voorstad ervaren bewoners veel overlast door de wijze waarop arbeidsmigranten zijn gehuisvest. Dit heeft ertoe geleid dat de raad in een motie gevraagd heeft om een sluitend plan van aanpak om de overlast aan te pakken. Adviesbureau BMC heeft de opdracht gekregen om de situatie in Deventer te analyseren en om bouwstenen aan te leveren voor een sluitend plan van aanpak.

Het rapport *Bouwstenen voor de aanpak van arbeidsmigratie in Deventer* (15/07/2022) geeft naast een analyse ook drie ambitieniveaus voor een visie op de aanpak overlast huisvesting arbeidsmigranten. De ambitieniveaus bestaan uit diverse bouwstenen. Ambitieniveau 1 bestaat uit de basis-bouwstenen. Daarboven op kunnen de bouwstenen van ambitieniveau 2 worden gestapeld. Bovenop de bouwstenen niveau 2 kunnen uiteindelijk de bouwstenen van ambitieniveau 3 komen. Daarmee wordt de ambitie steeds groter.

Wat doen we al aan leefbaarheid in de buurten met veel arbeidsmigranten?

Handhaving en toezicht kamerverhuur

Allereerst is door het college van B&W ingezet op extra handhaving en toezicht van een aantal extreme en schrijnende situaties bij kamerverhuur. Er loopt een intensief handhavingstraject bij een viertal panden waar zonder de vereiste omzettingsvergunning onzelfstandige woonruimte beschikbaar werd gesteld aan arbeidsmigranten die ook voor het uitzendbureau werkzaam waren. Voor het opsporen van adresfraude is vanuit het Veiligheidsdomein 0,5 fte vrijgemaakt voor de komende 2,5 jaar. De adresonderzoeker zal als pilot samen met de politie adresfraude bij onder andere arbeidsmigranten op gaan sporen.

Handhaving overlast bijzettingen van afval

Ook op de handhaving op overlast door bijzettingen van afval is extra capaciteit ingezet.

Inzet Buurtmaker

Voor de Deltabuurt is het college van B&W al langer bezig met de inzet van de buurtmaker. Deze persoon is frequent in de buurt en overlegt intensief met bewoners over maatregelen om de leefbaarheid op de korte en langere termijn te verbeteren.

Opkoopbescherming

Als laatste is voor deze buurten de "opkoopbescherming" vastgesteld en in werking gezet, hetgeen betekent dat vanaf de ingangsdatum van deze regeling er sprake moet zijn van zelfbewoning door de eigenaar. Hiermee stopt Deventer de verdere verkamering in deze buurten, en tevens blijven er ook goedkopere koopwoningen in Deventer beschikbaar.

Aanpak malafide uitzendbureaus

Het Kabinet heeft aangekondigd dat er een verplicht certificeringsstelsel voor uitzendbureaus komt. Op dit moment ontbreekt het echter nog aan een adequaat juridisch instrumentarium om (aantoonbaar) malafide uitzendbureaus aan te pakken. Op basis van bestaande juridische mogelijkheden heeft het college echter in één geval de bestuurder van een uitzendbureau een last onder dwangsom opgelegd vanwege meerdere overtredingen van de Huisvestingsverordening 2022. Het

ging om een viertal panden waar zonder de vereiste omzettingsvergunning onzelfstandige woonruimte beschikbaar werd gesteld aan arbeidsmigranten die ook voor het uitzendbureau werkzaam waren. Ook enkele andere uitzendbureaus die het niet zo nauw nemen met de regels worden scherp in de gaten gehouden. Indien ook zij als overtreder aangemerkt kunnen worden, zal ook tegen deze uitzendbureaus handhavend opgetreden worden.

Wat gaat het college aanvullend doen?

Het college wil de volgende bouwstenen van de ambitieniveaus 1 & 2 verder uitwerken:

(Teksten tussen aanhalingstekens zijn citaten uit het rapport)

Ambitieniveau 1:

1. Leer van andere gemeenten

'Doordat de gemeente Deventer nu in beweging komt, hoort de gemeente de facto bij de groep koplopers in Nederland. Het is belangrijk om maximaal gebruik te maken van leerervaringen elders.'

Mogelijke uitwerking in PvA: we sluiten aan bij het landelijke VNG ondersteuningsprogramma Arbeidsmigranten. De VNG stimuleert kennisuitwisseling over en brengt gemeenten met elkaar in contact op het thema Arbeidsmigranten. Zo hoeft de gemeente Deventer niet opnieuw het wiel uit te vinden door kennis te nemen van best practices in het land.

2. Verdiep kennis van de feitelijke situatie

'Dit onderzoek geeft op hoofdlijnen aan waar arbeidsmigranten aanwezig zijn en waar dat toe leidt. Daarbij is niet iedereen gevonden. Om effectief beleid te kunnen maken en uit te voeren is het belangrijk dat de kennis over deze specifieke groep mensen verder toeneemt....Door actief te investeren in het leren kennen van deze groep, wordt het beter mogelijk beleid te maken en uit te voeren.'

Mogelijke uitwerking in PvA: we gaan de mogelijkheden onderzoeken om beter zicht te krijgen op concentratiepunten van arbeidsmigranten door verdiepend onderzoek van bijvoorbeeld verkeerstromen, auto's & kentekens en koopstromen. Ook willen we gaan bekijken hoe we ervoor kunnen zorgen dat professionals in de wijk de doelgroep arbeidsmigranten beter leren kennen.

3. Verbeter inschrijving BRP

'Door inschrijving kunnen arbeidsmigranten hun rechten en plichten als Nederlands ingezetene uitoefenen. Tevens worden zij hiermee zichtbaar, benoembaar en telbaar. Iedereen die langer dan vier maanden in Nederland verblijft is verplicht zich in te schrijven bij de gemeente. In de praktijk voldoen lang niet alle arbeidsmigranten aan deze wettelijke verplichting.'

Mogelijke uitwerking in PvA: We bekijken de mogelijkheden om de inschrijving te verbeteren. Hierdoor krijgen we beter zicht op (aantallen) arbeidsmigranten.

4. Borg dat bestemmingsplan, omgevingsplan, huisvestingsverordening één geheel vormen

Mogelijke uitwerking in PvA: In verleden gemaakte definities en afspraken over bijvoorbeeld de term 'huishouden' voldoen nu niet meer om huisvesting in sterk verkamerde panden te handhaven. Als bestemmingsplan en huisvestingsverordening beter op elkaar zijn afgestemd is het juridisch gezien beter mogelijk om te handhaven en excessen aan te pakken.

5. Borg integrale samenwerking binnen de gemeentelijke organisatie

'Uit de focusgroep is duidelijk geworden dat veel ambtelijke professionals arbeidsmigranten in hun werk tegenkomen. Echter, omdat vrijwel niemand er een belang bij heeft om de focus te

leggen op deze doelgroep, wordt er vaak overheen gekeken. Er worden hierdoor geen verbanden gelegd tussen de verschillende 'domeinen' waar arbeidsmigratie speelt. Deze

verkokering sluit niet goed aan bij de dynamiek van de arbeidsmigrant.'

Mogelijke uitwerking in PvA: het thema Arbeidsmigratie wordt steeds meer een onderdeel van onze samenleving. We nemen arbeidsmigranten daarom ook steeds meer mee in beleid als doelgroep en bij de uitvoering als onderdeel van de Deventer samenleving.

6. Borg en versterk handhaving en hef excessen op

'Bij ambitieniveau 1 zal de gemeente alleen handhaven op wet- en regelgeving.

Hierbij wordt de wijze van handhaving van situatie tot situatie bepaald. Hoewel de gemeente het op dit

niveau niet als haar verantwoordelijkheid ziet om betrokken te zijn bij de consequenties van handhaving, is ze er wel op gericht om huurders niet in de problemen te brengen.'

Wat betreft Toezicht & Handhaving is de basis op orde. Onlangs zijn 2 extra boa's toegevoegd aan de formatie. Gemeente reageert op signalen vanuit de wijk.

'Op dit niveau (= ambitieniveau 2) stuurt de gemeente samen met partners actief op het aanpakken van misstanden en heffen ze samen de excessen op. Hierbij gaat de gemeente voorbij het

handhaven. Inzet is erop gericht om huisvesters, uitzenders, werkgevers et cetera die arbeidsmigranten uitbuiten actief te hinderen, met als doel hen de werkzaamheden te laten stoppen.

Mogelijke uitwerking in PvA: de gemeente Deventer heeft in 2021 de Samenwerkingsovereenkomst voor Interventieteams (LSI-convenant) ondertekend. Dit is een samenwerkingsverband van Belastingdienst, UWV, SVB, Politie, Inspectie SZW, Openbaar Ministerie, IND en gemeenten gericht op een meer integrale benadering van handhaving in het sociale zekerheidsdomein. We gaan de mogelijkheden van deze overeenkomst onderzoeken om handhaving te versterken en excessen op te heffen.

Daarnaast gaan we de mogelijkheden in beeld brengen om om pro-actief te handhaven voordat situaties escaleren.

Vanuit programma Veiligheid houdt de coördinator Mensenhandel de misstanden rondom arbeidsmigranten in de gaten.

7. Zoek afstemming in de regio

Mogelijke uitwerking in PvA: de Cleantech-regio heeft onlangs de factsheet Quicksan Arbeidsmigranten Cleantechregio 08092022 gepubliceerd. Het geeft een nauwkeurig beeld van aantallen arbeidsmigranten in de Cleantechregio. Het bevestigt het beeld dat Deventer een aantrekkelijke woongemeente is voor arbeidsmigranten. De regio is nog zoekende hoe samenwerking er in de praktijk uit kan zien.

Beoogd maatschappelijk resultaat

Verbetering van de leefbaarheid in buurten waar leefbaarheid onder druk staan door de huisvesting van arbeidsmigranten. Hieruit volgt ook de verbetering van de positie van de arbeidsmigrant.

Kader

Motie 2.1 Onderverhuur en Ondernijning (november 2021)

Raadsmededeling 2022-219 dd 07-03-2022 Goede huisvesting arbeidsmigranten en leefbare wijken

Betrokken partijen en participatie

Bij het opstellen van het rapport "bouwstenen voor de aanpak van arbeidsmigratie in Deventer" zijn interviews gehouden met arbeidsmigranten, en met inwoners van buurten met een hoge concentratie van arbeidsmigranten die hier wonen. Ook is een aantal werkgevers geïnterviewd. Verhuurders van woningen en/of uitzendorganisaties waren niet bereid om mee te werken aan dit onderzoek.

Argumenten voor en tegen

- * Het rapport Bouwstenen voor de aanpak van arbeidsmigratie biedt een solide analyse van de huidige situatie en bruikbare bouwstenen voor een Plan van Aanpak
- * Door ambitieniveau 1 uit te werken kan de basis op orde worden gebracht doordat de doelgroep arbeidsmigranten beter in beeld komt.
- * Integrale samenwerking op gemeentelijk niveau bevordert onder meer de aanpak van excessen
- * Door ambitieniveau 2 verder uit te werken kan handhaving op excessen niet alleen maar reactief maar vooral ook pro-actief gaan plaatsvinden
- * Afstemming zoeken in de regio kan een 'waterbed-effect' voorkomen
- * Consultatie van de raad levert bruikbare input op voor plan van aanpak
- * Met vaststellen van de raadsmededeling wordt voldaan aan de toezegging aan de raad.

Financiële consequenties en dekking

Huidige werkzaamheden zijn gedekt uit de begroting 2022. Voor 2023 is onder voorbehoud instemming raad EUR 50.000,- euro opgenomen. Dit bedrag, bedoeld voor uitwerking van het plan van aanpak, zal landen in programma 10a economie en internationaal beleid.

Openbaarmaking en communicatie

De raadsmededeling is openbaar.

Aanpak en uitvoering

College verzoekt de raad om consultatie conform toezegging van college in RM maart 2022 en stelt de raad voor de ambitieniveaus 1 'De basis op orde en samenwerking binnen de gemeente' en ambitieniveau 2: 'Sturen op leefbaarheid en uitsluiten van excessen: nadruk op handhaving huisvesting en aanpak malafide arbeidsbureaus' uit te werken in een Plan van Aanpak Overlast Huisvesting Arbeidsmigranten, ten behoeve van de leefbaarheid in de wijken. Ambtelijke inzet en kosten brengen we ook in beeld (bij motie vermeld dat dit voor de begroting komt)..

Plan van aanpak wordt in het eerste kwartaal 2023 ter besluitvorming voorgelegd aan college van B&W en vervolgens aan de raad.

RAADSMEDEDELING

Onderwerp	Huisvesting Arbeidsmigranten en leefbare wijken		
Mededelingnummer	2022-872	Portefeuillehouder	Wethouder Walder,
Team	DEV-PRO	Datum B en W besluit	1-11-2022

Inleiding: waarom deze mededeling

De raad heeft, bij motie 2.1 'Onderhuur en Ondernijning, ter raadsvergadering 10 november 2021, gevraagd om een sluitend Plan van Aanpak om de overlast in wijken waar veel arbeidsmigranten wonen aan te pakken, en het verbeteren van huisvesting van arbeidsmigranten. Als eerste stap op weg naar een Plan van Aanpak is het rapport Bouwstenen voor de aanpak van arbeidsmigratie in Deventer opgesteld. Het rapport bevat een analyse van de huidige situatie en ambitieniveaus/bouwstenen voor een Plan van Aanpak. Rapport is als bijlage bijgevoegd.

Kader

Motie 2.1 Onderverhuur en Ondernijning (november 2021)
Raadsmededeling 2022-219 dd 07-03-2022 Goede huisvesting arbeidsmigranten en leefbare wijken

Kern van de boodschap

B&W heeft zich op basis van deze bouwstenen uitgesproken om ambitieniveau 1 uit te werken (De basis op orde) en ambitieniveau (Sturen op leefbaarheid en uitsluiten van excessen) met de nadruk op de bouwstenen handhaving huisvesting en aanpak malafide uitzendbureaus. Voordat het college nu op basis van het rapport en de voorgestelde bouwstenen een plan van aanpak uitwerkt en ter besluitvorming aan uw raad voorlegt, biedt het college het rapport ter consultatie aan de raad aan. Na de consultatie zal het college het plan van aanpak opstellen waarbij de door de raad meegegeven aandachtspunten hierin verwerkt zijn.

Het Plan van Aanpak wordt in het eerste kwartaal van 2023 ter besluitvorming aangeboden aan de raad. We blijven ook nu al inzetten op de meest urgente (overlast)kwesties.

Nadere toelichting

Arbeidsmigranten in Deventer

Arbeidsmigranten zijn vaak werkzaam in sectoren, zoals de logistiek en de voedselverwerkende industrie, waar een grote behoefte is aan arbeidskrachten. De werkgelegenheid voor arbeidsmigranten bevindt zich met name in naburige gemeenten, zoals Apeldoorn, maar omdat relatief goedkope huisvesting te vinden is in Deventer wonen relatief veel arbeidsmigranten in Deventer. In de Deltabuurt, de Zwolsewijk en in Voorstad ervaren bewoners veel overlast door de wijze waarop arbeidsmigranten zijn gehuisvest. Dit heeft ertoe geleid dat de raad in een motie gevraagd heeft om een sluitend plan van aanpak om de overlast aan te pakken. Adviesbureau BMC heeft de opdracht gekregen om de situatie in

Deventer te analyseren en om bouwstenen aan te leveren voor een sluitend plan van aanpak.

Het rapport *Bouwstenen voor de aanpak van arbeidsmigratie in Deventer* (15/07/2022) geeft naast een analyse ook drie ambitieniveaus voor een visie op de aanpak overlast huisvesting arbeidsmigranten. De ambitieniveaus bestaan uit diverse bouwstenen. Ambitieniveau 1 bestaat uit de basis-bouwstenen. Daarbovenop kunnen de bouwstenen van ambitieniveau 2 worden gestapeld. Bovenop de bouwstenen niveau 2 kunnen uiteindelijk de bouwstenen van ambitieniveau 3 komen. Daarmee wordt de ambitie steeds groter.

Wat doen we al aan leefbaarheid in de buurten met veel arbeidsmigranten?

Handhaving en toezicht kamerverhuur

Allereerst is door het college van B&W ingezet op extra handhaving en toezicht van een aantal extreme en schrijnende situaties bij kamerverhuur. Er loopt een intensief handhavingstraject bij een viertal panden waar zonder de vereiste omzettingsvergunning onzelfstandige woonruimte beschikbaar werd gesteld aan arbeidsmigranten die ook voor het uitzendbureau werkzaam waren. Voor het opsporen van adresfraude is vanuit het Veiligheidsdomein 0,5 fte vrijgemaakt voor de komende 2,5 jaar. De adresonderzoeker zal als pilot samen met de politie adresfraude bij onder andere arbeidsmigranten op gaan sporen.

Handhaving overlast bijzettingen van afval

Ook op de handhaving op overlast door bijzettingen van afval is extra capaciteit ingezet.

Inzet Buurtmaker

Voor de Deltabuurt is het college van B&W al langer bezig met de inzet van de buurtmaker. Deze persoon is frequent in de buurt en overlegt intensief met bewoners over maatregelen om de leefbaarheid op de korte en langere termijn te verbeteren.

Opkoopbescherming

Als laatste is voor deze buurten de "opkoopbescherming" vastgesteld en in werking gezet, hetgeen betekent dat vanaf de ingangsdatum van deze regeling er sprake moet zijn van zelfbewoning door de eigenaar. Hiermee stopt Deventer de verdere verkamering in deze buurten, en tevens blijven er ook goedkopere koopwoningen in Deventer beschikbaar.

Aanpak malafide uitzendbureaus

Het Kabinet heeft aangekondigd dat er een verplicht certificeringsstelsel voor uitzendbureaus komt. Op dit moment ontbreekt het echter nog aan een adequaat juridisch instrumentarium om (aantoonbaar) malafide uitzendbureaus aan te pakken. Op basis van bestaande juridische mogelijkheden heeft het college echter in één geval de bestuurder van een uitzendbureau een last onder dwangsom opgelegd vanwege meerdere overtredingen van de Huisvestingsverordening 2022. Het ging om een viertal panden waar zonder de vereiste omzettingsvergunning onzelfstandige woonruimte beschikbaar werd gesteld aan arbeidsmigranten die ook voor het uitzendbureau werkzaam waren. Ook enkele andere uitzendbureaus die het niet zo nauw nemen met de regels worden scherp in de gaten gehouden. Indien ook zij als overtreder aangemerkt kunnen worden, zal ook tegen deze uitzendbureaus handhavend opgetreden worden.

Wat gaat het college aanvullend doen?

Het college wil de volgende bouwstenen van de ambitieniveaus 1 & 2 verder uitwerken:

(Teksten tussen haakjes zijn citaten uit het rapport)

Ambitieniveau 1:

1. Leer van andere gemeenten

'Doordat de gemeente Deventer nu in beweging komt, hoort de gemeente de facto bij de groep koplopers in Nederland. Het is belangrijk om maximaal gebruik te maken van leerervaringen elders.'

Mogelijke uitwerking in PvA: we sluiten aan bij het landelijke VNG ondersteuningsprogramma Arbeidsmigranten. De VNG stimuleert kennisuitwisseling over en brengt gemeenten met elkaar in contact op het thema Arbeidsmigranten. Zo hoeft de gemeente Deventer niet opnieuw het wiel uit te vinden door kennis te nemen van best practices in het land.

2. Verdiep kennis van de feitelijke situatie

'Dit onderzoek geeft op hoofdlijnen aan waar arbeidsmigranten aanwezig zijn en waar dat toe leidt. Daarbij is niet iedereen gevonden. Om effectief beleid te kunnen maken en uit te voeren is het belangrijk dat de kennis over deze specifieke groep mensen verder toeneemt....Door actief te investeren in het leren kennen van deze groep, wordt het beter mogelijk beleid te maken en uit te voeren.'

Mogelijke uitwerking in PvA: we gaan de mogelijkheden onderzoeken om beter zicht te krijgen op concentratiepunten van arbeidsmigranten door verdiepend onderzoek van bijvoorbeeld verkeerstromen, auto's & kentekens en koopstromen. Ook willen we gaan bekijken hoe we ervoor kunnen zorgen dat professionals in de wijk de doelgroep arbeidsmigranten beter leren kennen.

3. Verbeter inschrijving BRP

'Door inschrijving kunnen arbeidsmigranten hun rechten en plichten als Nederlands ingezetene uitoefenen. Tevens worden zij hiermee zichtbaar, benoembaar en telbaar. Iedereen die langer dan vier maanden in Nederland verblijft is verplicht zich in te schrijven bij de gemeente. In de praktijk voldoen lang niet alle arbeidsmigranten aan deze wettelijke verplichting.'

Mogelijke uitwerking in PvA: We bekijken de mogelijkheden om de inschrijving te verbeteren. Hierdoor krijgen we beter zicht op (aantallen) arbeidsmigranten.

4. Borg dat bestemmingsplan, omgevingsplan, huisvestingsverordening één geheel vormen

Mogelijke uitwerking in PvA: In verleden gemaakte definities en afspraken over bijvoorbeeld de term 'huishouden' voldoen nu niet meer om huisvesting in sterk verkamerde panden te handhaven. Als bestemmingsplan en huisvestingsverordening beter op elkaar zijn afgestemd is het juridisch gezien beter mogelijk om te handhaven en excessen aan te pakken.

5. Borg integrale samenwerking binnen de gemeentelijke organisatie

'Uit de focusgroep is duidelijk geworden dat veel ambtelijke professionals arbeidsmigranten in hun werk tegenkomen. Echter, omdat vrijwel niemand er een belang bij heeft om de focus te leggen op deze doelgroep, wordt er vaak overheen gekeken. Er worden hierdoor geen verbanden gelegd tussen de verschillende 'domeinen' waar arbeidsmigratie speelt. Deze

verkokering sluit niet goed aan bij de dynamiek van de arbeidsmigrant.'

Mogelijke uitwerking in PvA: het thema Arbeidsmigratie wordt steeds meer een onderdeel van onze samenleving. We nemen arbeidsmigranten daarom ook steeds meer mee in beleid als doelgroep en bij de uitvoering als onderdeel van de Deventer samenleving.

6. Borg en versterk handhaving en hef excessen op

'Bij ambitieniveau 1 zal de gemeente alleen handhaven op wet- en regelgeving. Hierbij wordt de wijze van handhaving van situatie tot situatie bepaald. Hoewel de gemeente het op dit

niveau niet als haar verantwoordelijkheid ziet om betrokken te zijn bij de consequenties van handhaving, is ze er wel op gericht om huurders niet in de problemen te brengen.'

Wat betreft Toezicht & Handhaving is de basis op orde. Onlangs zijn 2 extra boa's toegevoegd aan de formatie. Gemeente reageert op signalen vanuit de wijk. 'Op dit niveau (= ambitieniveau 2) stuurt de gemeente samen met partners actief op het aanpakken van misstanden en heffen ze samen de excessen op. Hierbij gaat de gemeente voorbij het handhaven. Inzet is erop gericht om huisvesters, uitzenders, werkgevers et cetera die arbeidsmigranten uitbuiten actief te hinderen, met als doel hen de werkzaamheden te laten stoppen.

Mogelijke uitwerking in PvA: de gemeente Deventer heeft in 2021 de Samenwerkingsovereenkomst voor Interventieteams (LSI-convenant) ondertekend. Dit is een samenwerkingsverband van Belastingdienst, UWV, SVB, Politie, Inspectie SZW, Openbaar Ministerie, IND en gemeenten gericht op een meer integrale benadering van handhaving in het sociale zekerheidsdomein. We gaan de mogelijkheden van deze overeenkomst onderzoeken om handhaving te versterken en excessen op te heffen.

Daarnaast gaan we de mogelijkheden in beeld brengen om om pro-actief te handhaven voordat situaties escaleren.

Vanuit programma Veiligheid houdt de coördinator Mensenhandel de misstanden rondom arbeidsmigranten in de gaten.

7. Zoek afstemming in de regio

Mogelijke uitwerking in PvA: de Cleantech-regio heeft onlangs de factsheet Quicksan Arbeidsmigranten Cleantechregio 08092022 gepubliceerd. Het geeft een nauwkeurig beeld van aantallen arbeidsmigranten in de Cleantechregio. Het bevestigt het beeld dat Deventer een aantrekkelijke woongemeente is voor arbeidsmigranten. De regio is nog zoekende hoe samenwerking er in de praktijk uit kan zien.

Bouwstenen voor de aanpak van arbeidsmigratie in Deventer

Analyse van de huidige situatie en bouwstenen voor een passende aanpak

Bouwstenen voor de aanpak van arbeidsmigratie in Deventer

Analyse van de huidige situatie en bouwstenen voor een passende aanpak

Rapport - Publicatie versie

Inhoudsopgave

H1 Inleiding	4
1.1 Aanleiding	4
1.2 Vraag gemeente Deventer	5
H2 Onderzoeksopzet	6
2.1 Verdeling van de wijken	6
2.2 Aanpak	6
H3 Bevindingen	9
3.1 Analyse van huidige beleid	9
3.1.1 Woon- en omgevingsvisie	9
3.1.2 Bestemmingsplan en huisvestingsverordeningen	10
3.1.3 Weinig integrale aanpak	11
3.2 Bevindingen op domeinniveau	12
3.2.1 Economie	12
3.2.2 Wonen	13
3.2.3 Leefbaarheid	18
3.2.4 Openbare orde en veiligheid	20
3.3 Bevindingen op wijkniveau	23
3.3.1 Binnenstad/De Hoven	23
3.3.2 Oude Zandweerd/Voorstad	23
3.3.3 Bergweide	23
3.3.4 Nieuwe Zandweerd/Borgele/Keizerslanden	23
3.3.5 Colmschate	23
3.3.6 Buitengebied	24
3.3.7 Rivierenwijk	24
3.4 Conclusies	25
3.4.1 Aantal arbeidsmigranten in Deventer	25
3.4.2 Belangrijke conclusies	26
H4 Bouwstenen voor de Deventer aanpak	27
4.1 Een politieke keuze tussen drie ambitieniveaus	27
4.2 Bouwstenen voor een aanpak	29
4.2.1 Ambitieniveau 1: De basis op orde en samenwerken binnen de gemeente	30
4.2.2 Ambitieniveau 2: Sturen op leefbaarheid en uitsluiten van excessen	34
4.2.3 Ambitieniveau 3: Sturen op toekomstbestendigheid en samenwerken binnen de regio	41
Bijlage 1 Literatuurlijst	43
Colofon	44

H1 | Inleiding

1.1 Aanleiding

Er is een groeiende groep arbeidsmigranten uit Europa in Nederland aanwezig. Zij wonen en werken hier op basis van hun Europese paspoort. In totaal zijn nu ongeveer 750.000 arbeidsmigranten in Nederland aanwezig. Van ongeveer de helft is onbekend waar ze wonen; arbeidsmigranten staan vaak niet ingeschreven in de Basisregistratie Personen (BRP). Wanneer ze voor minder dan vier maanden in Nederland komen werken is dit ook niet verplicht. Toch zien we dat deze vier maanden vaak overschreden worden. Het feit dat deze groep mensen niet ingeschreven staat, maakt dat ze voor gemeenten onzichtbaar zijn en dus niet meegenomen worden in velerlei beleidsvraagstukken. Ook leidt dit steeds vaker op veel plekken in Nederland tot ongewenste situaties en overlast met betrekking tot wonen en leefbaarheid. Helaas is er ook een groep ondernemingen die misbruik maakt van deze groep arbeidsmigranten, dit kan variëren van slecht werkgeverschap tot uitbuiting.

In Deventer wordt hetzelfde fenomeen gezien, en wordt de gemeente steeds vaker geconfronteerd met de (onverwachte) aanwezigheid van arbeidsmigranten. Deze aanwezigheid komt vaak pas in beeld wanneer er sprake is van misstanden. Hierin nemen afzonderlijke burgerinitiatieven een prominente taak op zich. Zij zetten zich in voor leefbaarheid en veiligheid in eigen wijken, door actief verschillende misstanden te signaleren rondom arbeidsmigranten in de gemeente Deventer. Gemeente Deventer heeft aandacht voor deze zorgsignalen en wil er als gemeente voor eigen bewoners zijn. Echter, Deventerse politiek en bestuur hebben hier meer handvatten voor nodig en hebben BMC hierover om een advies gevraagd.

'Aan de productielijn van een grote vleesverwerker staat Vlad (36 jaar). Het is zijn vierde werkdag bij dit vleesbedrijf. Hij bedenkt heel even dat het werk tot nu toe meevalt. Echter, zijn gaan gedachten snel naar elders, hij is ver van hier, hij is in zijn thuisdorp Gângiova (Roemenië). Hij bedenkt zich dat zijn buurman Jacik zijn uitgeleende gereedschappen nog niet heeft teruggegeven. Vlad baalt hiervan, want hij kent Jacik goed, en weet dat Jacik bekendstaat als iemand die dingen snel kwijtraakt of kapotmaakt. Vlad merkt hoe boos hij wordt en dat hij extra werk moet aannemen om het weer terug te verdienen. Vlad gaat in zijn gedachten langs alle kennissen die hem kunnen helpen met extra uren en diensten. Vlad twijfelt of hij dan bij deze werkgever moet blijven of dat een andere productiefabriek beter betaalt. Misschien kan hij dan ook wel een andere kamer krijgen, want hij betaalt nu 1000 euro per maand en moet daarvoor zijn kamer ook nog met iemand delen. Ook houdt hij maar 600 euro over om zelf van te leven en moet hij zijn gezin in Roemenië nog onderhouden. Na zijn werkdienst gaat hij naar huis om een hapje te eten en te slapen, want morgen is er weer een dag en een nieuwe dilemma dat hij vanuit Nederland moet oplossen, want gisteren sprak hij Ada over haar achterneef die een hartaanval kreeg en zijn gezin dat er nu alleen voor staat.'

1.2 Vraag gemeente Deventer

De gemeente Deventer heeft BMC gevraagd een inventarisatie en analyse te maken van de huidige situatie op het gebied van arbeidsmigratie, en die vervolgens inzichtelijk te maken in een bestuurlijk vertrekdocument. In dit document staan de bouwstenen voor een aanpak op korte en lange termijn centraal. Er wordt uitdrukkelijk geen (aanzet) tot een programma gemaakt. Het document zal gebruikt worden om met alle relevante stakeholders binnen en buiten de organisatie het gesprek te voeren over hoe een daadwerkelijke aanpak eruit moet zien. Het is uitdrukkelijk niet de vraag om een volledig uitgewerkte aanpak op te leveren.

BMC ziet meerwaarde in dit onderzoek, gezien de huidige ontwikkelingen rondom arbeidsmigratie in Nederland en de invloed op de economie, wonen, leefbaarheid en veiligheid binnen Nederland. Dergelijk onderzoek draagt bij aan de algemene discussie over de aanpak en het beleid op gemeentelijk en regionaal niveau.

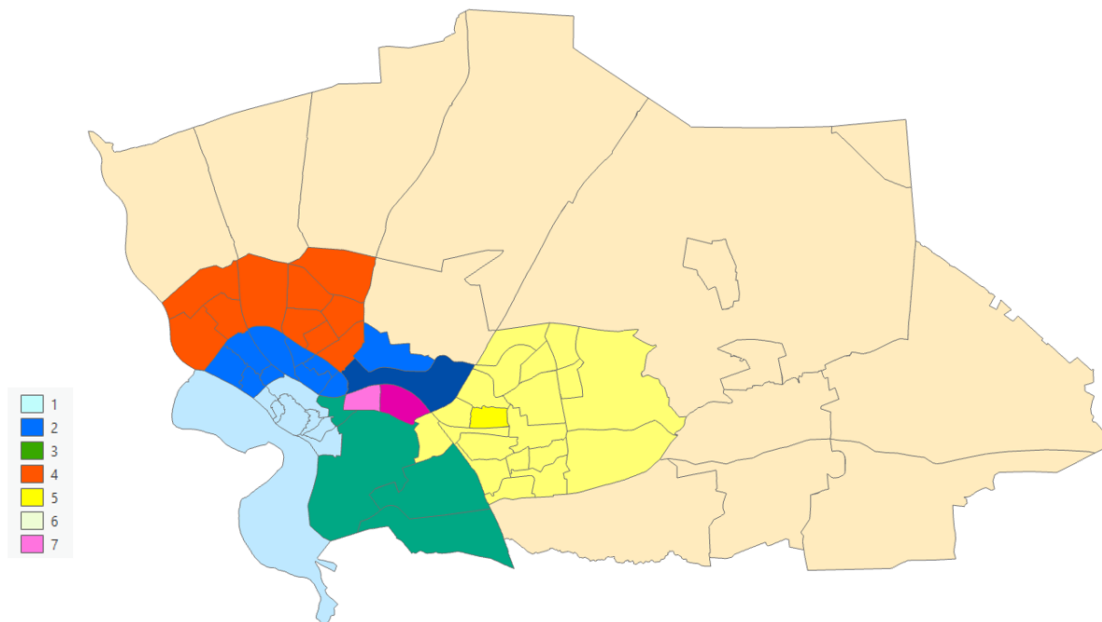

H2 | Onderzoeksopzet

2.1 Verdeling van de wijken

In samenspraak met de gemeente is Deventer in zeven verschillende wijken verdeeld. Deze indeling ziet er als volgt uit:

Figuur 1: Gebiedsverdeling gemeente Deventer

1. Binnenstad/De Hoven
2. Oude Zandweerd /Voorstad (Voorstad-Oost -> donkerblauw)
3. Bergweide
4. Nieuwe Zandweerd/Borgele/Keizerslanden
5. Colmschate (Oostrik donkergeel)
6. Buitengebied (incl. Diepenveen, Schalkhaar, Bathmen)
7. Rivierenwijk (Rivierenbuurt en Deltabuurt apart)

2.2 Aanpak

In deze inventarisatie is gebruikgemaakt van verschillende onderzoeksmethoden. Samen zorgen deze methoden voor een globaal beeld van de huidige situatie en een aanzet voor een aanpak.

Deskresearch

Voor de deskresearch is gebruikgemaakt van openbare bronnen die online te vinden zijn. Deze bronnen zijn terug te vinden in de literatuurlijst van dit document (bijlage 1). Daarnaast

zijn eerder opgestelde beleids- en visiedocumenten omtrent dit onderwerp doorgenomen. Hiervoor is binnen de gemeente een rondvraag gedaan naar interne documenten die op enigerlei wijze aansluiten bij dit onderwerp. Daarnaast is er gebruikgemaakt van reeds bekende landelijke en regionale onderzoeken. Tijdens de verzameling is kritisch gekeken naar de beschikbaarheid en bruikbaarheid van de beschikbare data (gegevensverzamelingen). Gegevens uit verschillende bronnen zijn naast elkaar gelegd met als doel nieuwe inzichten te krijgen.

Interviews

Er zijn verschillende interviews afgenomen, met een zo breed mogelijke scope. De respondenten zijn bevraagd aan de hand van vier thema's: economie, wonen, leefbaarheid en veiligheid. De interviews zijn zowel digitaal als op locaties afgenomen. De respondenten werden tijdens het interview ook gevraagd naar mogelijke contacten en ervaringen met arbeidsmigranten. Het doel was om in nauw contact te komen met bedrijven, bewoners en arbeidsmigranten.

Er zijn interviews afgenomen met de volgende personen of partijen:

- twee wethouders;
- twee werkgevers (distributiecentrum en transportbedrijf);
- uitzendbureau;
- zorgorganisatie;
- Platform Veilig Ondernemen;
- vier buurtbewoners (Rivierenbuurt en Voorstad);
- vakbondsorganisatie;
- leerbedrijf Konnected;
- één arbeidsmigrant.

Twee vleesverwerkers zijn benaderd, maar deze bedrijven wilden om onbekende reden niet in gesprek. Twee zorgorganisaties hebben aangegeven geen contact te hebben met arbeidsmigranten.

Signaleringsoverleggen

In alle wijken behalve het buitengebied bestaan zogenoemde 'signaleringsoverleggen'. In deze overleggen zijn verschillende organisaties en functies vertegenwoordigd, zoals politie, wijkmanagers, sociale wijkteams, handhaving, woningbouwcorporaties en wijkcentra. We hebben contact gehad met alle overleggen in alle wijken. We zijn aangesloten bij de meeste overleggen. Waar dat niet mogelijk was, hebben we via de mail contact gehad met alle leden. Hierbij zijn alle bekende signalen opgehaald, zowel over de aan- als over de afwezigheid van arbeidsmigranten in deze gebieden. Tijdens deze bijeenkomsten zijn gesprekspartners gevraagd gezamenlijk mee te denken over en stil te staan bij de arbeidsmigratie in Deventer. De betrokkenheid van de personen die we gesproken hebben kunnen we tot positieve bijvangst van het onderzoek rekenen.

Focusgroep

In het stadhuis is een focusgroep georganiseerd, waarin verschillende disciplines binnen de gemeente vertegenwoordigd waren. De deelnemende disciplines waren toezicht en handhaving, wonen en veiligheid, burgerzaken, wijkmanagers, afval en groenbeheer en

accountmanagers bedrijven. Tijdens deze bijeenkomst is alle bij de deelnemers bekende informatie opgehaald over arbeidsmigratie op de domeinen economie, wonen, leefbaarheid en openbare orde. Daarnaast is op wijkniveau ingezoomd op welke informatie bekend is over de aan- en afwezigheid van arbeidsmigranten.

Buurtonderzoek

In Rivierenwijk en Voorstad heeft een werkbezoek plaatsgevonden samen met drie bewoners en twee wijkmanagers. In de andere wijken hebben de onderzoekers een bezoek afgelegd op basis van de mogelijk geïdentificeerde locaties aan de hand van zowel de interviews, de focusgroep, als bekende kamerverhuurlocaties. Bij deze bezoeken is gekeken naar signalen die duiden op de aanwezigheid van arbeidsmigranten zoals auto's met Oost-Europese nummerborden, de staat van de woningen (kapotte portiekdeuren, dichtgeplakte ramen, achterstallig onderhoud), auto's van uitzendbureaus, personenvervoer door middel van busjes, overmatige aanwezigheid van afval en signalen van buurtbewoners.

De verzamelde informatie is in chronologische volgorde uitgewerkt in een logboek. De bovenstaande activiteiten zijn in groepsverband uitgevoerd. Hierdoor had projectgroep de mogelijkheid om de binnengekomen informatie wekelijks en direct met elkaar te analyseren en de te verrichten onderzoeksactiviteiten bij te stellen.

H3 | Bevindingen

Arbeidsmigratie is in Deventer geen zelfstandig aandachtsveld; niemand 'is ervan'. Als gevolg daarvan is de arbeidsmigrant in Deventer tot op zekere hoogte onzichtbaar. Om toch een zo helder mogelijk beeld te schetsen is er een dwarsdoorsnede gemaakt van de gemeente; op beleidsniveau, op domeinniveau en op wijkniveau.

Het is belangrijk om vast te stellen dat het met dit onderzoek niet mogelijk is om een volledig en uitputtend overzicht te krijgen. Het doel is een eerste beeld te schetsen van de aard en omvang van de aanwezigheid van arbeidsmigratie. We herkennen daarin vier niveaus: 1) Waar is de aanwezigheid overduidelijk? 2) Waar is de aanwezigheid aan het ontstaan? 3) In welke gebieden zijn er vermoedens van de aanwezigheid? 4) Waar weten we dat ze (zeer waarschijnlijk) niet zijn?

3.1 Analyse van huidige beleid

Bij de start van het onderzoek is bij alle beleidsterreinen binnen de gemeente navraag gedaan naar beleid omtrent arbeidsmigranten. Hierbij mocht het gaan om specifiek beleid dan wel beleid dat aansluit bij het onderwerp. Hierop is enkel een intern stuk van de afvalophaaldienst gedeeld, waarin de problematiek omtrent afval, met name in Rivierenwijk, wordt benoemd. Verder is er gekeken naar openbare documenten zoals de woonvisie 'Meer dan geWOOn' (2018), de Omgevingsvisie Deventer (2019) en Onderzoek huisvesting arbeidsmigranten Overijssel (2020).

In dit onderzoek zijn arbeidsmigranten gedefinieerd als:

- afkomstig uit een land dat lid is van de Europese Unie;
- minder dan zeven jaar geleden in de BRP ingeschreven (in een willekeurige gemeente in Nederland);
- afkomstig uit een land met een nadruk op de Midden- en Oost-Europese landen (MOE-landen), Spanje en Portugal.

3.1.1 Woon- en omgevingsvisie

Uit de omgevingsvisie blijkt dat Deventer zich de komende jaren wil profileren als 'logistieke hotspot', vanwege haar gunstige ligging naast de A1 en aan de IJssel. Uit de interviews blijkt dat deze ambitie wordt gedragen door de bedrijven uit de transport- en logistieke sector. Echter, daarbij wordt wel opgemerkt dat het vinden van goede arbeidskrachten binnen Deventer (en Nederland) niet lukt. Dat zorg ervoor dat zij hun arbeidskrachten in het oosten van Europa gaan zoeken. Gezien de ambitie van de gemeente en de bedrijven om te groeien, gaat dit ook nog meer gebeuren in de toekomst.

'De A1 is een etalage voor Deventer als duurzame maakstad en logistieke hotspot.'
(Omgevingsvisie 2019)

In de woon- en omgevingsvisie wordt rekening gehouden met een groei van de bevolking in Deventer en daarbij dat het aantal woonmogelijkheden ook moet groeien. In de woonvisie

wordt de ambitie voor deze verandering als volgt verwoord: 'We willen de economische potentie en vitaliteit van Deventer versterken. We zetten daarbij in op het versterken van het vestigingsklimaat voor bedrijven, de arbeidsmarkt en willen zorgen voor voldoende draagkracht voor de stedelijke voorzieningen. Vanuit het woonbeleid willen we het economisch profiel van Deventer versterken en dragen we daaraan bij door het aanbieden van aantrekkelijke woningen, bijzondere woon(-werk)milieus met onderscheidende kwaliteiten en ruimte voor creativiteit en innovatie.' Ondanks het beleid om hier direct en innovatief op in te steken, zijn er momenteel nog geen, of nauwelijks, initiatieven zichtbaar voor de huidige en toekomstige arbeidsmigranten.

'Wet- en regelgeving zijn statisch en kunnen goede wooninitiatieven in de weg staan. Om optimaal te kunnen inspelen op kansen die bijdragen aan de ambities en opgaven van deze Woonvisie, willen we daarvoor, binnen de mogelijkheden die we als '...wees creatief en laat je niet belemmeren door wet- en regelgeving en begin daar zeker niet mee...' gemeente hebben, ruimte en flexibiliteit bieden om te experimenteren met innovatieve woonconcepten en -ideeën.' (Woonvisie, 2018)

Opvallend in de woon- en omgevingsvisie van Deventer is dat er geen enkele keer het woord 'arbeidsmigrant' of iets in die strekking in voor komt, ondanks de ambitie om economisch te gaan groeien als gemeente. Echter, de woonvisie biedt wel veel ruimte om innovatief te gaan ontwikkelen, om alsnog in te spelen op deze zichtbare groei van de groep arbeidsmigranten.

Momenteel is er een voorbeeld van een aanpak die goed lijkt te werken; een bepaald uitzendbureau kwam meerdere malen in beeld wanneer er misstanden met overbewoning werden geconstateerd. In eerste instantie werd op dat specifieke adres aangegeven dat dit niet weer kon gebeuren. Vervolgens werd gesignaleerd dat dat specifieke adres geen problemen meer opleverde, maar dat het probleem zich verplaatste naar andere woningen van het betreffende uitzendbureau. Vervolgens is aan het uitzendbureau aangegeven dat wanneer zij nog eenmaal betrokken zouden zijn bij een dergelijke overtreding, met welke woning van hen dan ook, dat er direct overgegaan zou worden tot een dwangsom. Sindsdien worden er geen misstanden meer geconstateerd.

3.1.2 Bestemmingsplan en huisvestingsverordeningen

In het bestemmingsplan kan het gemeentebestuur regelen dat bepaalde gronden en opstallen niet gebruikt mogen worden voor kamerverhuur. Dit kan op verschillende manieren. Dit kan door het begrip woning te definiëren als een complex van ruimten dat bestemd is voor bewoning door niet meer dan een huishouden. Een huishouden wordt dan gedefinieerd als 'een persoon of groep personen die een huishouding voert, waarbij sprake is van onderlinge verbondenheid en continuïteit'. Daarmee is het mogelijk kamerverhuur te voorkomen en op te treden tegen een tot woning bestemd pand waarin kamerverhuur voorkomt. Het is wel aan te raden dat een gemeente in zowel het bestemmingsplan als in de huisvestingsverordening hetzelfde begrip huishouden hanteert (RHO-adviseurs en ministerie van BZK, 2021).

Bestemmingsplan

Deventer had ruim 100 bestemmingsplannen, die samen de stad en de dorpen omvatten. Ze zijn geactualiseerd en samengevoegd tot één nieuw bestemmingsplan. Het bestemmingsplan 'Deventer, stad en dorpen' is een experiment onder de Crisis- en herstelwet (artikel 7c en 7g van het besluit Crisis- en herstelwet). Dit bestemmingsplan is een voorloper van wat in de nieuwe Omgevingswet 'het omgevingsplan' heet. In dit bestemmingsplan is het volgende opgenomen als het gaat om bewoning van een woning:

'3.2.1 woning/wooneenheid:

Een woning is gedefinieerd als 'een (gedeelte van een) gebouw dat dient voor de huisvesting van personen'.

Deze definitie wordt gehanteerd omdat steeds meer verschillende vormen van samenleven in een woning plaatsvinden die niet behoren tot het traditionele (al dan niet één persoons-) huishouden.

Hierbij kan gedacht worden aan woongroepen, begeleid zelfstandig wonen, kamerbewoning e.d.'

(Bestemmingsplan Deventer, stad en dorpen 2020)

Met deze definitie is het mogelijk om in gebouwen met de bestemming 'wonen' meer dan één huishouden te huisvesten.

Huisvestingsverordening

Naast de ruimtelijke instrumenten (het zojuist benoemde bestemmingsplan) kan de gemeente instrumenten inzetten die zijn opgenomen in specifieke wet- en regelgeving van de Rijksoverheid, bijvoorbeeld huisvestingsverordeningen. Dit kan de gemeente doen als sprake is van schaarste. De gemeente Deventer heeft in 2019 een huisvestingsverordening vastgesteld waarin de definitie van een huishouden wel is geborgd. Er is een omzettingvergunning nodig om kamerverhuur in een woning toe te staan. De huisvestingsverordening komt op dit gebied niet overeen met het bestemmingsplan.

3.1.3 Weinig integrale aanpak

Uit de interviews en de focusgroep blijkt dat veel verschillende disciplines bezig zijn met het onderwerp. Zo is handhaving erg druk met het afval, politie met overlastmeldingen, wijkmanagers met het verbeteren van de leefbaarheid in de wijk en de woningbouw met overbewoning en VVE-inzet. Echter, er is momenteel nog geen sprake van een integrale aanpak op dit onderwerp, bijvoorbeeld door het verzamelen van alle losse informatie of het uitzetten van een gericht plan aangaande preventie en repressie. Wel weten de verschillende disciplines elkaar te vinden wanneer dit echt noodzakelijk is. Voorbeelden zijn dat wijkmanagers meldingen van afval doorzetten naar de handhaving en de verschillende disciplines met elkaar om tafel zitten bij de signaleringsoverleggen.

3.2 Bevindingen op domeinniveau

3.2.1 Economie

Arbeidsmigratie is het gevolg van een grotere economische ontwikkeling in Nederland en Europa. In dit onderzoek wordt hier verder niet op ingegaan, behalve dat deze stelling wordt benoemd. Meer achtergrondinformatie is te vinden in het rapport 'Geen tweederangsburgers' van de commissie Roemer (2020), het rapport 'De economische waarde van arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa voor Nederland' door het SEO (2018) en het rapport 'Arbeidsmigratie in Gelderland - Met beter begrip aan de slag' van BMC (2021).

In het huidige onderzoek komt uit de interviews naar voren dat bedrijven de arbeidsethos van de arbeidsmigranten als een belangrijke reden noemen om hen in te huren. De bedrijven geven aan dat de arbeidsmigranten geen negen-tot-vijfmentaliteit hebben, en dat zij bereid zijn om fysiek zwaar werk te verrichten. De bedrijven waar veel van dit soort arbeid voorkomt zijn distributiecentra zoals Sligro, COOP, Aldi en PostNL, transportbedrijven zoals Vos Transport en vleesverwerkingsbedrijven zoals Gosschalk (Epe). Daarnaast wordt gezien dat sectoren als bouw, ICT en infrastructuur ook veel gebruikmaken van arbeidsmigranten.

De geïnterviewde bedrijven geven aan dat zij afhankelijk zijn van deze arbeidskrachten om hun werk gedaan te krijgen. Hierbij geven ze ook aan dat ze vermoeden dat het aantal arbeidsmigranten de komende jaren blijft groeien, omdat ze ook hun eigen sector zien groeien. Een voorbeeld hiervan is de uitbreiding en fusie van twee supermarktketens, en het nieuwe distributiecentrum dat gebouwd gaat worden. Op den duur willen ze graag een groot deel van het proces automatiseren. Hier is echter voorlopig nog geen sprake van.

Ook uit het onderzoek van onder andere het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) in 2020 blijkt dat arbeidsmigratie geen tijdelijk probleem is. In het onderzoek worden verschillende factoren omschreven die het aantal arbeidsmigranten in de toekomst bepalen:

1. Er is sprake van vergrijzing en hierdoor van een krimp van de potentiële beroepsbevolking. Volgens de 'Trendprognose bevolking Deventer 2019' groeit de komende jaren het aantal 65-plussers in Deventer van 18% in 2019 naar ongeveer 25% in 2035.
2. De Nederlandse arbeidsmarkt is ingesteld op het in dienst nemen van arbeidsmigranten. Uit de interviews met de bedrijven wordt dit in Deventer toegeschreven aan het niet hebben van een negen-tot-vijfmentaliteit, en het willen verrichten van fysiek zwaar werk.
3. Ontwikkelingen in het land van herkomst kunnen leiden tot ontwikkelingen van remigratie (arbeidsmigranten die terugkeren naar landen waar het economisch beter gaat), maar ook tot een toename van arbeidsmigranten uit de armste landen van Europa (geen EU).
4. Technologische ontwikkelingen bepalen het type arbeidsvraag. Op de lange termijn zal de arbeidsvraag hierdoor waarschijnlijk veranderen. Onzeker is nog op welke manier. Zoals uit het interview met het distributiecentrum blijkt, kunnen bepaalde processen

mogelijk in de toekomst geautomatiseerd worden, wat de vraag naar arbeidsmigranten zal doen verminderen.

5. Beleidskeuzes waarin doelen terugkomen die bepalen naar welke samenleving we toe willen zijn ook een factor. Voorbeelden voor Deventer zijn hierboven beschreven in paragraaf 3.1 Analyse van het huidige beleid.

Bij een bezoek aan de opvanglocatie voor Oekraïense vluchtelingen blijkt dat meerdere uitzendbureaus op zoek zijn naar nieuwe medewerkers. Deze opvanglocatie verwijst deze uitzenders direct door naar Konnected (leer-werkbedrijf, en uitvoerder van de Participatiewet in Deventer). Dit bedrijf speelt een belangrijke rol in het screenen van toekomstige werkgevers, zodat mensen goed en veilig aan het werk kunnen.

Samenvatting

- Arbeidsmigranten zijn een gevolg van de grote economische ontwikkeling in binnen- en buitenland.
- Het arbeidsethos van arbeidsmigranten wordt veelal als reden genoemd om juist hen in dienst te nemen. Er wordt genoemd dat deze mensen lang en hard werken, geen negen-tot-vijfmentaliteit hebben en bereid zijn om fysiek zwaar werk te verrichten.
- Bedrijven waar veel arbeidsmigranten werken zijn distributiecentra, transportbedrijven en vleesverwerkingsbedrijven. Bedrijven zijn in de regio gevestigd, ook buiten het daily urban system van Deventer. Het geïnterviewde distributiecentrum en transportbedrijf benadrukken dat ze afhankelijk zijn van deze arbeidsmigranten om het werk gedaan te krijgen.
- De verwachting is dat de groep arbeidsmigranten blijft groeien vanwege krapte op de arbeidsmarkt en uitbreiding van bovengenoemde sectoren/bedrijven.
- Meerdere uitzendbureaus zijn afhankelijk van buitenlandse arbeiders, en gaan ook bij opvanglocaties voor vluchtelingen op zoek naar personeel.

3.2.2 Wonen

Het domein wonen is een belangrijk aspect binnen het onderwerp arbeidsmigratie. De mensen die (tijdelijk) naar Nederland komen zullen een plek moeten hebben om te verblijven. Soms ligt de woonlocatie dicht bij de werklocatie, maar regelmatig liggen die ook verder uit elkaar. Uit het rapport van Decisio (2020) komt naar voren dat in 2017 zo'n 65% van de arbeidsmigranten in Deventer buiten de gemeente werkt. Dit betekent dat er veel beweging is vanuit deze doelgroep tussen wonen en werk.

Analyse

In dit onderzoek is een analyse gemaakt, waarin de verhoudingen tussen de volgende zaken met elkaar zijn vergeleken:

- woningvoorraad;
- gemiddelde WOZ-waarde;
- kamerverhuurregeling;
- inschrijvingen arbeidsmigranten per wijk.

Woningvoorraad en kamerverhuur

Wijk	Aantal woningen	Gemiddelde WOZ (2020) *1.000	Aantal panden met kamerverhuur
Binnenstad/De Hoven	4.228	€ 225	40
Oude Zandweerd/Voorstad (Voorstad-Oost)	10.751	€ 180	147
Bergweide	437	€ 176	2
Nieuwe Zandweerd/Borgele/Keizerslanden	13.546	€ 175	25
Colmschate	11.176	€ 234	30

Buitengebied (incl. Diepenveen, Schalkhaar, Bathmen)	7.251	€ 331	10
Rivierenwijk	1.797	€ 141	87

Bronnen: allecijfers.nl, BRP

Wijk	Aantal ingeschreven arbeidsmigranten
Binnenstad	107
De Hoven	7
Zandweerd	211
Voorstad	354
Borgele en Platvoet	75
Keizerslanden	220
Rivierenwijk en Bergweide	384
Colmschate-Noord	151
Colmschate-Vijfhoek	111
Colmschate-Zuid	61
Diepenveen	13
Schalkhaar	22
Lettele	2

Wijk	Aantal ingeschreven arbeidsmigranten
Binnenstad	107
De Hoven	7
Zandweerd	211
Voorstad	354
Borgele en Platvoet	75
Keizerslanden	220
Rivierenwijk en Bergweide	384
Bathmen	9
Totaal	1727

Bron: BRP

In bovenstaande tabellen is uitgewerkt hoe de verhoudingen zijn tussen de gemiddelde WOZ-waarde, het aantal kamerverhuurvergunningen en het aantal arbeidsmigranten (dat ingeschreven staat) in deze wijken. Hierin is te zien dat **met name in de wijken met een lage WOZ-waarde het aantal kamers en het aantal arbeidsmigranten hoog is**. Ten opzichte van het landelijk gemiddelde (€ 271.000) is de WOZ-waarde in veel wijken ook een stuk lager.

Analyse van het aantal inschrijvingen in de BRP in deze woningen leert dat bij 78 woningen meer mensen staan ingeschreven dan volgens de vergunning mag. Tegelijkertijd zijn er 174 woningen waar minder (tot geen) mensen ingeschreven staan dan volgens de vergunning zou mogen. Het is niet te verwachten dat in deze laatste groep huizen geen mensen wonen. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat woningmutaties vaak niet in de BRP worden doorgevoerd. Daarnaast is het belangrijk dat het hier enkel gaat over de verhuur van kamers en ingeschrevenen, zonder dat het iets zegt over de doelgroep die gebruikmaakt van deze kamers.

Uit de focusgroep blijkt dat wanneer wordt gehandhaafd op kamerverhuur en aanwezige arbeidsmigranten, het geregeld voorkomt dat er überhaupt geen kamers verhuurd mogen worden in deze woningen. De kamerverhuurvergunning is dus ook geen oplossing voor deze vormen van overbewoning.

Tijdens de werkbezoeken en de interviews met bewoners wordt er gesproken over **bijzonder hoge huurprijzen** voor de kamers in een woning. Deze bedragen kunnen oplopen tot € 1.250,- per kamer. In sommige gevallen wonen er dan ook **meer mensen op één kamer**, en betalen zij allemaal datzelfde bedrag. Een van de bewoners geeft aan dat een deel hiervan wit wordt gedaan, en een ander deel wordt zwart afgerekend.

Uitzenders en huisvesting

Bij de interviews met de bedrijven en de uitzender komt naar voren dat zij weinig tot geen zicht hebben op de woonomstandigheden van arbeidsmigranten. In deze gevallen is er dus **een scheiding tussen wonen en werk**. De werkgevers geven aan dat ze ook geen of onvolledig zicht hebben op arbeidsmigranten die bij de gemeente ingeschreven staan. De werkgevers die we hebben gesproken geven aan het woon- en huisvestingsvraagstuk niet zelfstandig aan te kunnen. Wel zijn ze op dit moment bezig met een woonlocatie in het centrum met een beperkt aantal plekken (exacte locatie onbekend). Verder zien ze ook een rol voor de gemeente in het voorzien in woonlocatie.

Uit het interview met de vakbond en de focusgroepbijeenkomst blijkt dat **niet alle uitzendbureaus deze scheiding hebben**. Daarbij kwam één uitzendbureau in het bijzonder naar voren. Naast dat dat een uitzendbureau is, is het bureau ook eigenaar van meerdere woningen. Geregeld bleek dat in deze woningen meer mensen aanwezig waren dan was toegestaan. Momenteel wordt hier dan ook streng op gehandhaafd. **Ook blijkt dat wanneer de scheiding tussen wonen en werk niet wordt gemaakt, de arbeidsmigranten kwetsbaar zijn voor uitbuiting**. Wanneer ze klagen over werk, of over de woning, dan raken ze beide kwijt, met alle gevolgen van dien. Zeker wanneer blijkt dat contracten voor zowel werk als wonen niet op orde zijn.

Woonomstandigheden

Tijdens het interview met de vakbond werd gesproken van een **schrijnende woontoestand** van arbeidsmigranten uit Deventer. Medewerkers van de vakbond leggen huisbezoeken af bij arbeidsmigranten (zowel ingeschreven in de gemeente, als bij een vermoeden van). Hierbij zien ze dat arbeidsmigranten vaak met **te veel mensen in slecht onderhouden en brandgevaarlijke panden verblijven**.

Tijdens de contacten met de arbeidsmigranten krijgen ze sociaal wenselijke antwoorden en ingestudeerde reacties. Het vermoeden is dat de arbeidsmigranten niet klagen over hun leef- en werkomstandigheden vanwege de koppeling tussen wonen en werken.

Realiseren nieuwe locaties

Uit de focusgroep komt naar voren dat in sommige gevallen grond wordt uitgegeven aan ondernemingen, zonder dat hierbij wordt geïnventariseerd welk type werkgelegenheid de onderneming gaat aantrekken, hoe ze haar personeel gaat werven of hoe ze (wanneer nodig) gaat voorzien in woongelegenheid voor haar personeel.

De accounthouders 'bedrijfsleven gemeente Deventer' benoemen dat er mogelijk een nieuwe vestigingslocatie voor de arbeidsmigranten in beeld is; een huisvester kan mogelijk betaalbare studio's aanbieden, die voor arbeidsmigranten zeer aantrekkelijk kunnen zijn. Echter, men kan in het huidige ontwikkelingsstadium niet met zekerheid zeggen of het daadwerkelijk een aantrekkelijk vestigingslocatie voor arbeidsmigranten zal worden.

Samenvatting

- Veel arbeidsmigranten die wonen in Deventer lijken werkzaam buiten de gemeente. Uit het onderzoek van Decisio (2020) blijkt dat in 2017 ongeveer 65% buiten de gemeente werkt.
- De woongebieden van arbeidsmigranten lijken zich te concentreren in een aantal gebieden in de stad. De overeenkomst tussen deze concentraties is dat de WOZ-waarde van de huizen in deze delen van de stad aanzienlijk lager is dan in andere delen van de stad.
- Het valt op dat Deventer een zeer grote voorraad woningen heeft met een WOZ-waarde onder het landelijk gemiddelde.
- Overbewoning komt veel voor, legale kamerverhuur lijkt hiervoor geen oplossing.
- Het komt vaak voor dat enorme huurprijzen gevraagd worden voor kleine woonruimten.
- De werkgevers die we hebben gesproken zijn niet of nauwelijks op de hoogte van de woonomstandigheden van hun personeel. Wel zouden ze hier meer mee willen doen, bijvoorbeeld door zelf woningen te realiseren.
- In sommige gevallen lijken wonen en werk wel aan elkaar gekoppeld. Uitzendbureaus verzorgen zowel de woning als het werk voor de arbeidsmigranten. Hierbij kloppen regelmatig zowel huur- als arbeidscontracten niet. Uitzenders en huisbazen lijken nauw met elkaar verbonden.
- In sommige gevallen komen steeds dezelfde bedrijven terug bij misstanden met wonen. Hierop integraal handhaven lijkt een goede zet.
- De vakbond komt zeer schrijnende situaties tegen in woningen. Hierbij is sprake van overbewoning, onveilige huizen en verloedering.
- Er worden acties uitgezet om woningen te realiseren. Dit is echter nog niet concreet.
- Er wordt grond aan ondernemingen uitgegeven, zonder dat hierbij wordt geïventariseerd (of maatregelen worden genomen) welk type werkgelegenheid de onderneming gaat aantrekken, en waar deze mensen komen te wonen.

3.2.3 Leefbaarheid

Met het onderwerp leefbaarheid wordt bedoeld **hoe aantrekkelijk een wijk is om in te wonen of te werken**. De leefbaarheid is dan ook een belangrijke aanleiding voor dit onderzoek, aangezien in Voorstad en Rivierenwijk de leefbaarheid, volgens bewoners, sterk werd aangetast. Tijdens de werkbezoeken in Voorstad en Rivierenwijk was duidelijk te zien dat **de leefbaarheid in deze wijken onder druk staat**. Er is sprake van overbewoning, afval op straat, hard rijden, geluidsoverlast en verloedering van woningen en de omgeving.

Bron: Buurtbewoner Voorstad

Tijdens de focusgroep komen bij het onderwerp leefbaarheid ook met name de woningen, de leefbaarheid om deze woningen en het **eigenaarschap** hierover naar voren. Er wordt aangegeven dat zowel de arbeidsmigranten zelf als de verhuurders van de woningen geen eigenaarschap over de woningen en de omgeving daarvan ervaren. Voor arbeidsmigranten geldt dat zij te kort op een locatie wonen, de Nederlandse taal niet machtig zijn en lange werkdagen maken. Dit resulteert in het niet hebben van binding met de omgeving waarin ze wonen. Daarnaast komt naar voren dat de eigenaren van de panden de binding niet hebben, omdat ze niet zelf in de woning wonen. Ze verhuren enkel de woning, en soms zit hier nog een verhuurbureau tussen.

Het niet voelen van eigenaarschap zorgt ervoor dat woningen nauwelijks worden onderhouden. Daarnaast wordt er niet of nauwelijks aandacht besteed aan de omgeving van de woning. Denk hierbij aan de tuin, de portiek en het aanzicht van de woning.

Bron: Buurtbewoner Voorstad

Ook komt naar voren dat er veel afval en grofvuil wordt gedumpt. Dit gebeurt naast de ondergrondse containers, in de tuinen en soms op andere plaatsen in de wijk. Een van de redenen van het plaatsen van afval naast de containers is dat de huiseigenaren de afvalpas niet afgeven aan de huurders. De huurders hebben dan geen mogelijkheid om hun afval weg te gooien.

Uit de wijkbezoeken en de interviews met de bewoners komt naar voren dat het verschil in werktijden en cultuur ook belastend is voor de leefbaarheid in de wijk. Doordat de arbeidsmigranten vaak vroeg opgehaald worden (vaak gepaard met hard rijden en toeteren voor de deur) is er veel bedrijvigheid op straat in de vroege uren. Culturele verschillen die worden benoemd zijn luid praten (soms met veel mensen in een woning, wat het verergert) en drinken op straat. Doordat veel arbeidsmigranten maar kort woonachtig zijn op een locatie, en doordat er sprake is van een taalbarrière, is het niet of nauwelijks mogelijk voor de buurtbewoners om hier afspraken met hen over te maken.

Als laatste wordt genoemd dat er gevallen bekend zijn waarbij alle kinderen van de arbeidsmigranten in één huis achterblijven (en ook niet naar school gaan), wanneer de ouders naar het werk zijn. Soms blijven ze alleen, en soms zijn ze met één ouder. Dit zorgt voor een vol huis met veel rumoer.

De werkgevers signaleren dat arbeidsmigranten met kleine groepen naar Deventer (dan wel Nederland) komen en dat dit vaak voor een korte periode en meerdere keren per jaar gebeurt. De uitzendorganisatie geeft aan dat wanneer de arbeidsmigranten in **een vaste of gezinssamenstelling verblijven**, er **meer stabiliteit** binnen de groep ontstaat, wat zorgt voor een prettige leefomgeving. Ook wordt benoemd dat deze mensen meer behoefte krijgen om de Nederlandse taal te leren, wat weer leidt tot meer binding met de omgeving.

De werkgevers vertellen dat arbeidsmigranten het fijn vinden om in de buurt van de stad, faciliteiten en voorzieningen te verblijven. Zo kunnen ze meedoen in de maatschappij en/of ontspannende activiteiten ondernemen. De twee werkgevers werken bewust met Pools of Russisch sprekende tussenpersonen/ aanspreekpunten, die ondersteunend zijn voor arbeidsmigranten in hun werk- en privé vraagstukken. De geïnterviewde arbeidsmigrant gaf nadrukkelijk aan dat voor hem bij het kiezen van de werkgever de persoonlijke aandacht voor medewerkers zeer bepalend was.

Samenvatting

- Veel arbeidsmigranten die kort verblijven hebben geen binding met hun woonomgeving. Dit heeft te maken met de korte periode dat ze ergens wonen, de lange werkdagen die ze maken en de taalbarrière tussen hen en hun bureaus.
- In delen van de stad veroorzaken arbeidsmigranten overlast (overbewoning, afval, verschil in werkritme, culturele verschillen) en dat vermindert de leefbaarheid in de wijken. Daarnaast vergroot dit de kloof tussen deze groep en andere doelgroepen in de wijk.
- Er zijn incidenten genoemd waarbij onder andere kinderen alleen in de woning achterblijven, zonder school en/of opvang als de ouders werken.
- Werkgevers signaleren dat vaste samenstellingen (dan wel met gezin, dan wel met een vaste groep) meer stabiliteit oplevert.
- Ondersteuning en deelname aan activiteiten komt ten goede aan de leefbaarheid.

3.2.4 Openbare orde en veiligheid

Omtrent de openbare orde en veiligheid valt kort te melden dat Platform Veilig Ondernemen (PVO) gevallen tegenkomt waarbij niet kan worden uitgesloten dat er sprake is van uitbuiting. Dit is met name op het platteland en het PVO ziet meerwaarde in de voorlichting aan burgers en in de samenwerking met lokale overheden. De **uitbuiting** van arbeidsmigranten kan zich zowel voordoen tijdens de (ver)bouw van een drugslab en hennepplantages als tijdens het productieproces zelf. De leefomstandigheden van dit type arbeidsmigranten zijn zeer schrijnend van aard. Het PVO schat in dat driekwart van de uitgebuite mensen van Oost-Europese komaf is.

Uit zowel de interviews met wijkbewoners, het wijkbezoek als de focusgroep komt naar voren dat het illegaal dumpen van **afval** een groot probleem is. Hierbij gaat het om het dumpen van vuilniszakken bij ondergrondse containers, het op straat zetten van een inboedel en het ophalen van afval door busjes van uitzendbureaus, die met onbekende bestemming vertrekken. Dit gaat zowel het domein openbare orde en veiligheid aan als het domein leefbaarheid.

Uit de **handhaving op kamerverhuur** komt naar voren dat er geregeld meer mensen in een woning verblijven dan is toegestaan. Een goed voorbeeld hiervan is dat er meerdere keren huizen van een bepaald uitzendbureau zijn bezocht. Meerdere malen bleken er te veel mensen in een huis te verblijven. Vervolgens werd op dit specifieke huis gehandhaafd, maar verplaatste het probleem zich naar andere huizen van het betreffende uitzendbureau.

Daarnaast geeft de FNV aan dat wanneer ze in woningen is bij arbeidsmigranten, de woningen vaak niet op orde zijn. Er zijn te veel mensen aanwezig, de woningen zijn slecht onderhouden, het is vies en de brandveiligheid is niet op orde.

Uit de interviews met de wijkbewoners komt naar voren dat er mogelijk sprake is van **prostitutie** vanuit de woningen van de arbeidsmigranten. Dit wordt gesignaleerd doordat de mannen in de huizen overdag naar hun werk gaan, en er vervolgens gedurende de dag aanloop is van wisselende mannen. De voordeur staat open en de dames zijn terug te vinden op internet.

Zowel uit de interviews, de wijkbezoeken als de focusgroep komt naar voren dat de **verkeersveiligheid** onder druk staat. Veel arbeidsmigranten worden vervoerd per personenbusje of rijden zelf met auto's van het uitzendbureau. Dit gaat vaak op hoge snelheid door de woonwijken. Er wordt verkeerd geparkeerd en gestopt om mensen in en uit te laten stappen.

Bron: Buurtbewoner Voorstad

Uit contact met de drie zorgorganisaties blijkt dat een van hen in aanraking komt met de arbeidsmigranten. Deze zorgorganisatie geeft aan dat ze op jaarbasis met zeker tien arbeidsmigranten te maken heeft. De **hulpvragen** van arbeidsmigranten zijn heel divers. Het kan gaan over huiselijk geweld, een situatie waarbij sprake is van crisishulp, een vraag die betrekking heeft op de uitbuitingssituatie, alcohol- en middelengebruik of vragen/problemen rondom huisvesting. Ook ziet deze organisatie veel doorreis-migranten (migranten op doorreis naar landen zoals Engeland of Amerika).

Wendy Bokhove, Iriszorg: 'In het verleden klopten de arbeidsmigranten bij onze opvang met een koffertje aan, zoekend naar een logeerplek en soms ook doorverwezen door de eigen werkgever. Hierin zochten we de samenwerking met de gemeente op'.

Uit de interviews, het wijkbezoek en de focusgroep komt naar voren dat er mogelijk een **verband is tussen woningeigenaren, uitzendbureaus en criminele/ondermijnende activiteiten**. Dit vermoeden is er, omdat er een connectie lijkt te zijn tussen de eigenaren van de uitzendbureaus, die onder een andere naam ook eigenaar zijn van de verschillende woningen waar arbeidsmigranten worden gehuisvest. Daarnaast lijken deze zelfde mensen ook weer eigenaar te zijn van winkels die onder de woningen zitten. Daarbij rijden betrokkenen van deze winkels geregeld erg dure auto's. Een van de buurtbewoners heeft meerdere keren contact gezocht met eigenaren van de woningen, waarbij hij steeds andere personen aan de telefoon kreeg op hetzelfde mobiele nummer. Bij al deze waarnemingen gaat het steeds om mensen met eenzelfde culturele achtergrond, die samen een erg gesloten gemeenschap vormen. Bij al deze waarnemingen is het goed te benoemen dat het niet gaat om harde feiten, maar om vermoedens van de mensen die we gesproken hebben. Veel lijkt met elkaar verbonden, maar hier is moeilijk de vinger op te leggen. Echter, het heeft er aan alle kanten de schijn van dat het niet in orde is.

Samenvatting

- Arbeidsmigranten in Deventer lijken regelmatig het slachtoffer te zijn van uitbuiting, slechte werkomstandigheden en drugscriminaliteit.
- Er zijn veel signalen dat arbeidsmigranten in slechte omstandigheden wonen (overbewoning, onveilige huizen). Handhaving leidt er nog niet overal toe dat misstanden worden beëindigd.
- In sommige gevallen is mogelijk sprake van illegale prostitutie.
- Verkeersveiligheid staat onder druk.
- Eén zorgorganisatie ziet ook arbeidsmigranten (tien op jaarbasis), met name met vragen/problemen omtrent huiselijk geweld, crisissituaties, uitbuiting, wonen en alcohol- en middelengebruik.
- Vanuit verschillende hoeken worden er verbanden gezien tussen woningeigenaren, eigenaren van uitzendbureaus en criminele/ondermijnende activiteiten. De kern lijkt te bestaan uit een klein aantal ondernemers, die met een beperkt aantal ondernemingen uitzendwerkzaamheden verrichten. Ze verwerven (aankoop en huur) woningen om uitzendkrachten in te huisvesten. Er zijn veel signalen dat de betreffende personen en huiseigenaren een gemeenschappelijke culturele achtergrond hebben en een gesloten gemeenschap vormen.

3.3 Bevindingen op wijkniveau

3.3.1 Binnenstad/De Hoven

Op basis van ons onderzoek kan worden gesteld dat er in deze wijk waarschijnlijk **weinig arbeidsmigranten** wonen. Bij de diverse overleggen zijn er geen signalen bekend dat er arbeidsmigranten in het centrum verblijven. Het vastgoed (winkels) leent zich echter wel goed voor de huisvesting van arbeidsmigranten. In andere steden wonen boven winkels vaak studenten of arbeidsmigranten. Een uitzendbureau gaf aan in de toekomst gebruik te gaan maken van een locatie in de binnenstad. Dit zou echter om een beperkt aantal plaatsen gaan.

3.3.2 Oude Zandweerd/Voorstad

Op basis van de verschillende bronnen komt naar voren dat er in deze wijk **veel arbeidsmigranten** wonen. Met name rond de **Rielerweg** is een grote populatie arbeidsmigranten aanwezig. In eerste instantie ging het met name om de Rielerweg, maar in de loop van de tijd lijkt dit zich ook uit te breiden naar de omliggende straten. Hun aanwezigheid gaat gepaard met veel vormen van overlast en overtredingen. Voorbeelden hiervan zijn overbewoning van huizen/appartementen. Hierbij gaat het zowel om panden met een omzettingsvergunning als om panden zonder een dergelijke vergunning. Daarnaast is er veel overlast van afval, zowel rondom containers als op andere plekken in de wijk. Ook wordt er veel overlast ervaren door het vervoer van arbeidsmigranten van en naar werk. Dit uit zich met name in geluidsoverlast doordat auto's toeteren (met name vroeg in de ochtend), hard door de wijk rijden en opstoppingen in de wijk veroorzaken door samenkomst midden op de weg.

3.3.3 Bergweide

In deze wijk wonen bijna geen mensen. We hebben **geen signalen** gevonden dat hier arbeidsmigranten zouden wonen. Wel zijn er in dit gebied **veel arbeidsmigranten werkzaam** bij verschillende bedrijven.

3.3.4 Nieuwe Zandweerd/Borgele/Keizerslanden

Vanuit verschillende bronnen komt naar voren dat met name in de **Zwolse wijk** en **het noorden van Keizerslanden veel arbeidsmigranten** wonen. Dit is te zien aan dezelfde soort problematiek als bij de Rielerweg; wel in mindere mate.

3.3.5 Colmschate

Uit de interviews blijkt dat er **in het Oostrik veel arbeidsmigranten** wonen. Hierbij wordt aangegeven dat er steeds meer problemen ontstaan zoals ook rond de Rielerweg te zien zijn. Ook hier is de problematiek nog niet in die mate, maar het neemt wel toe. Opvallend in deze wijk is dat er volgens de BRP veel arbeidsmigranten ingeschreven staan in Colmschate Zuid. Echter, in de interviews en het signaleringsoverleg wordt aangegeven dat hier op geen enkele manier iets bekend is over dit onderwerp.

3.3.6 Buitengebied

In het buitengebied is geen signaleringsoverleg. Wel is er een wijkmanager actief die met veel verschillende organisaties in contact staat. Aan de hand van een uitvraag per mail blijkt dat er in het buitengebied **weinig tot geen signalen zijn omtrent arbeidsmigratie**. Belangrijk is dat vanuit het interview met Platform Veilig Ondernemen naar voren komt dat het buitengebied wel **erg vatbaar is voor criminele activiteiten**. In dit interview werd niet gesproken over exacte locaties, maar werd wel genoemd dat **arbeidsmigranten vaak worden ingezet bij bijvoorbeeld het bouwen en runnen van drugslaboratoria** in het buitengebied.

3.3.7 Rivierenwijk

Uit alle bronnen en het werkbezoek blijkt dat er **veel arbeidsmigranten** in deze wijk wonen. De overlast die hiermee gepaard is groot. Een voorbeeld hiervan is overbewoning van huizen/appartementen. Hierbij gaat het zowel om panden met een omzettingsvergunning als panden zonder een dergelijke vergunning. Daarnaast is er veel overlast van afval, zowel rondom containers als op andere plekken in de wijk. Ook wordt er veel overlast ervaren door het vervoer van arbeidsmigranten van en naar werk. Dit uit zich met name in geluidsoverlast doordat auto's toeteren (met name vroeg in de ochtend), hard door de wijk rijden en opstoppingen in de wijk veroorzaken door samenkomst midden op de weg.

Van de gemeente hebben we één document gekregen waarin een korte analyse gegeven wordt van het afval in deze wijk. Rivierenwijk wordt aangegeven als de 'hotspot' als het gaat om bijplaatsingen van afval. Redenen die hiervoor genoemd worden zijn onthouding van de afvalpas door de pandeigenaar naar de huurders, waardoor zij genoodzaakt zijn afval naast de container te zetten, en bijplaatsing in de nacht door busjes (soms met aanhanger). Het hoge verloop van bewoners in de woningen zorgt voor veel huisraad op straat.

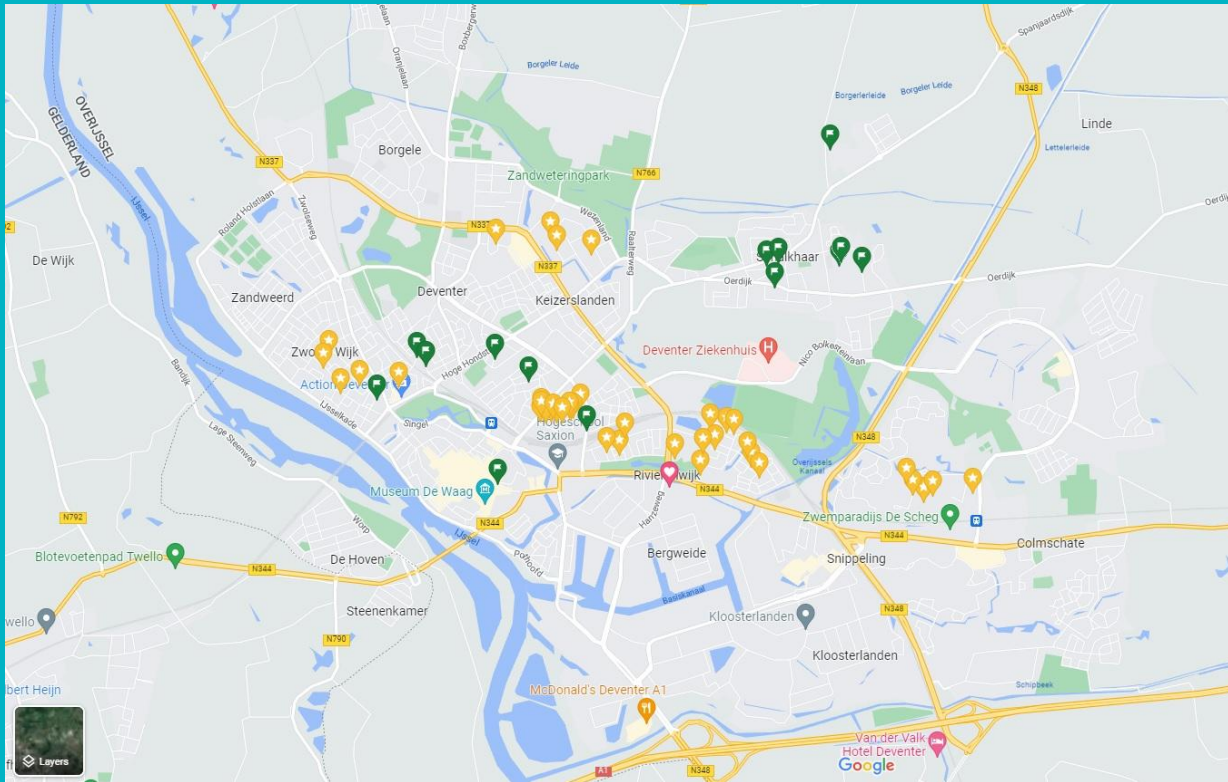
Samenvatting

Op basis van dit onderzoek wordt het volgende duidelijk:

- In de binnenstad/De Hoven en Bergweide zijn geen arbeidsmigranten woonachtig en/of issues op het gebied van openbare orde/veiligheid aangetroffen.
- In het buitengebied is er een risico dat arbeidsmigranten worden ingezet bij criminele activiteiten zoals de productie van drugs.
- In de wijken Oude Zandweerd/Voorstad (Rielerweg), Nieuwe Zandweerd/Borgele/Keizerslanden (Zwolse wijk en het noorden van Keizerslanden), Colmschate (het Oostrik) en Rivierenwijk zijn veel arbeidsmigranten aanwezig. In sommige wijken groeit het aantal arbeidsmigranten (met name rond de Rielerweg).

Onderstaande kaart geeft een eerste overzicht van waar arbeidsmigranten in het huidige onderzoek lijken te wonen.

Figuur 2: Overzicht van waar arbeidsmigranten lijken te wonen

Gele pinnen zijn locaties waar duidelijk is dat er arbeidsmigranten wonen. Groene pinnen zijn een vermoeden en moeten nog bevestigd worden.

3.4 Conclusies

3.4.1 Aantal arbeidsmigranten in Deventer

De belangrijkste conclusie in dit onderzoek is dat er een flinke groep arbeidsmigranten in Deventer aanwezig is. Echter, het is niet mogelijk om het precieze aantal vast te stellen. Wel kan er een grove schatting gemaakt worden op basis van de bevindingen. Zo is bekend dat er momenteel 1.732 arbeidsmigranten in Deventer ingeschreven staan. Het is duidelijk geworden dat er een groot aanbod is van woningen met een lagere WOZ-waarde dan het landelijk gemiddelde. Deze blijken aantrekkelijk te zijn om arbeidsmigranten in te huisvesten. Daarbij is te zien dat er veel werkgelegenheid is in verschillende sectoren in en om Deventer en profileert Deventer zich ook op deze manier ten opzichte van andere delen van het land. Daarom is te verwachten dat factor twee (zoals de rest van Nederland) aan de lage kant is om de inschatting voor Deventer te maken.

De gemeente Rotterdam heeft als onderdeel van haar eigen aanpak arbeidsmigratie een steekproefsgewijs onderzoek gedaan naar het daadwerkelijke aantal mensen dat op een adres woont (wat geteld werd door te posten en te tellen) ten opzichte van het aantal ingeschrevenen op dat adres. Op basis van meerdere steekproeven concludeert de gemeente Rotterdam dat het aantal daadwerkelijk woonachtigen een factor vijf hoger ligt dan het aantal dat in de BRP is ingeschreven.

Aangezien de werkgelegenheid en de vraag naar arbeidskrachten in Rotterdam een stuk hoger is dan in Deventer, wordt verwacht dat de factor vijf voor Deventer aan de hoge kant is. Bovenstaande bevindingen samengenomen, lijkt een factor drie (ten opzichte van het aantal in de BRP ingeschreven arbeidsmigranten) een reële inschatting te zijn om het aantal arbeidsmigranten in Deventer te bepalen. Dit betekent dat er in Deventer ongeveer 5.000 arbeidsmigranten aanwezig zijn.

3.4.2 Belangrijke conclusies

Belangrijke conclusies die uit het huidige onderzoek getrokken kunnen worden zijn:

- Momenteel ontbreekt het binnen de gemeente Deventer aan een samenhangend beleid en/of samenhangende aanpak omtrent arbeidsmigranten.
- Vanwege de geografische ligging, de specifieke werkgelegenheid, de uitbreiding van deze werkgelegenheid, de vergrijzing en de aantrekkelijke woningmarkt wordt verwacht dat het aantal arbeidsmigranten in de toekomst zal groeien.
- Er is een groei nodig in het aantal arbeidsmigranten om de hoeveelheid werk en de groei in de komende jaren aan te kunnen.
- Arbeidsmigranten wonen veelal in wijken met veel woningen met een lagere WOZ-waarde.
- Arbeidsmigranten wonen met name in Oude Zandweerd/Voorstad (Rielerweg), Nieuwe Zandweerd/Borgele/Keizerslanden (Zwolse wijk en het noorden van Keizerslanden), Colmschate (het Oostrik) en Rivierenwijk. In sommige wijken groeit het aantal arbeidsmigranten (met name rond de Rielerweg).
- Een aanzienlijk aantal arbeidsmigranten leeft in slechte omstandigheden zoals met te veel mensen in één woning, in slechte en gevaarlijke woningen, en klagen over werk of wonen is beide verliezen.
- Er zijn uitzenders/bedrijven/huiseigenaren die misbruik maken van arbeidsmigranten en de situatie waarin zij zitten.
- Er zijn uitzenders/bedrijven die goed voor arbeidsmigranten zorgen. Graag zouden zij hierin meer samenwerking willen met betrekking tot huisvesting.
- Handhaven op individuele situaties lijkt vooral het probleem te verplaatsen. Handhaven op het grotere plaatje lijkt aan te slaan.
- De leefbaarheid van een aantal wijken staat flink onder druk door afval, gevaarlijke verkeerssituaties, overbewoning en een gebrek aan eigenaarschap voor de omgeving. Hierbij gaat het met name om Voorstad en Rivierenwijk. Op andere plekken zoals Keizerslanden en Colmschate is dit momenteel nog minder het geval, maar lijkt dit wel opkomend. Dit beeld past ook bij de conclusie dat er steeds meer arbeidsmigranten bijkomen in de stad.
- Wat betreft de openbare orde en veiligheid zijn afval, verkeersveiligheid, illegale kamerverhuur, prostitutie en uitbuiting belangrijke onderwerpen die zich voordoen.
- Arbeidsmigratie is een onderwerp dat groter is dan enkel in deze gemeente.

H4 | Bouwstenen voor de Deventer aanpak

4.1 Een politieke keuze tussen drie ambitieniveaus

Arbeidsmigratie is in belangrijke mate een autonoom, behoorlijk onzichtbaar fenomeen, waarbij mensen te werken komen en/of gehuisvest worden in Deventer. Uitzendbureaus hebben vrij baan; in belangrijke mate bepalen zij waar hoeveel arbeidsmigranten komen te werken en te wonen. Pas als er te veel arbeidsmigranten in wijken komen te wonen, wordt dit zichtbaar binnen de gemeente. Dat komt vaak doordat dit het moment is dat er overlast ontstaat, omdat het absorberend vermogen van 'het systeem' onder druk komt te staan. Dat gebeurt bijvoorbeeld door te veel mensen in een huis, te veel verkeer op zeer vroege of late tijdstippen in woonwijken, culturen die elkaar niet kennen (en vanwege de taalbarrière hier ook niet toe komen), een hoge mutatiegraad, en een afvalstelsel dat niet is ingespeeld op deze groep. Tot op zekere hoogte 'overkomt' arbeidsmigratie de gemeente. Tegelijkertijd weten we dat arbeidsmigranten nodig zijn voor het op peil houden van de Deventer economie.

Het speelveld van actoren in het vraagstuk arbeidsmigratie is divers. Het thema is dus niet enkel 'van' de gemeente, maar de gemeente heeft wel veel instrumenten in handen om arbeidsmigratie in goede banen te leiden. In dit hoofdstuk worden drie ambitieniveaus benoemd, die elk bouwstenen en acties bevatten die de gemeente kan inzetten om de komst, de aanwezigheid en het eventuele vertrek van arbeidsmigranten in goede banen te leiden. Veel bouwstenen zijn verbonden met andere bouwstenen; het is niet effectief om bepaalde bouwstenen in te zetten als bepaalde andere bouwstenen niet worden ingezet. Daarmee ontstaan er ambitieniveaus: groepen bouwstenen die ingezet worden om een bepaalde ambitie te realiseren. De niveaus zijn een uiting van het belang dat de gemeente hecht aan de komst, de aanwezigheid en het vertrek van arbeidsmigranten. Arbeidsmigratie is slechts een van de vele opgaven waar de gemeente mee te maken heeft. De keuze voor het ambitieniveau is een politieke afweging.

De gemeente kan kiezen uit drie ambitieniveaus:

Ambitieniveau 1: De basis op orde en samenwerken binnen de gemeente

Op dit niveau beseft de gemeente dat er arbeidsmigranten in de gemeente aanwezig zijn. Er wordt gestuurd op het voldoen aan wet- en regelgeving, voorzover deze de gemeentelijke taken betreft. Denk hierbij aan huisvesting op orde (passende ruimtelijke regelgeving, handhaven van bouwbesluit, vergunningen afgeven etc.), inschrijving in de BRP en ervoor zorgen dat de infrastructuur (wegen, afval) werkend blijft. Overlast wordt door middel van handhaving bestreden. De gemeente werkt pro-actief binnen de organisatie en in de Deventer gemeenschap aan samenwerking met alle relevante stakeholders.

Ambitieniveau 2: Sturen op leefbaarheid en uitsluiten van excessen

Niveau 2 komt bovenop niveau 1. Om niveau 2 te kunnen realiseren, moeten bouwstenen uit niveau 1 geïmplementeerd zijn. De gemeente ziet het op dit niveau als haar taak om de leefbaarheid in de gemeente zo hoog mogelijk te houden en goede huisvesting voor

arbeidsmigranten te realiseren. Daarbij wordt er ook extra ingezet op goede informatievoorziening en toegang tot voorzieningen. Daarnaast worden excessen uitgesloten binnen de gemeente.

Ambitieniveau 3: Sturen op toekomstbestendigheid en samenwerken binnen de regio

Niveau 3 komt bovenop niveau 1 en 2. Vanuit het besef en de ambitie dat arbeidsmigranten in Deventer zullen blijven (en dat hun aantal gaat groeien), neemt de gemeente actief de regie op de komst, het verblijf en het vertrek van arbeidsmigranten uit de gemeente. Op dit niveau worden arbeidsmigranten gezien als onmisbaar op de arbeidsmarkt, wordt er actief met het bedrijfsleven samengewerkt om arbeidsmigranten proactief te ondersteunen hun weg in de Nederlandse/Deventer samenleving te vinden, en worden misstanden op het gebied van slecht werkgeverschap aangepakt. Van belang is hierbij ook de regionale samenwerking, omdat arbeidsmigratie niet bij de gemeentegrenzen van Deventer ophoudt. Op dit niveau wordt er ook gekeken naar de lange termijn, waarbij integratie een belangrijk onderdeel is. Dit zijn de lessen die geleerd moeten zijn naar aanleiding van de jaren 60, toen er veel gastarbeiders naar Nederland gehaald werden. Destijds werd er niet ingezet op integratie, omdat men verwachtte dat deze mensen weer terug zouden keren naar hun land van herkomst. Dit bleek echter niet het geval; de gezinnen van deze mensen kwamen juist deze kant op. Door het gebrek aan integratie ontstond een kloof tussen deze mensen en de Nederlandse samenleving, en ontstonden tal van problemen.

Er zijn een aantal voor- en nadelen te onderscheiden bij de keuze voor een bepaald niveau:

- **Niveau 1** is op de korte termijn een relatief goedkoop niveau. Er wordt alleen geïnvesteerd in beleid dat de gemeente Deventer wettelijk verplicht is om te voeren. Op dit niveau worden op de lange termijn wel meer kosten voorzien, omdat het vraagstuk niet integraal en toekomstbestendig wordt opgepakt.
- **Niveau 2** vraagt om een integrale aanpak en samenwerking tussen verschillende domeinen van de gemeente. Het vraagt daarnaast om een investering in de toegankelijkheid van gemeentelijke voorzieningen, actieve informatieverstrekking richting arbeidsmigranten, en andersom een investering in de wijken en netwerken zelf om de leefbaarheid te vergroten.
- **Niveau 3** is een niveau waarin Deventer samen met het speelveld van actoren werkt aan een toekomstbestendige aanpak. Dit is een proces met een lange adem, maar niet minder belangrijk, omdat het vraagstuk zoals gezegd niet enkel 'van' de gemeente Deventer is. Nadeel van deze grotere ambitie is dat een deel van de resultaten op de lange termijn nu investeringen vergt, die zich mogelijk niet in deze coalitieperiode/raadsperiode laten uitbetalen.

Op basis van gesprekken in de gemeente kunnen we concluderen dat politiek belang aan arbeidsmigratie wordt gegeven met betrekking tot drie thema's:

- goede **huisvesting** voor arbeidsmigranten;
- goede **leefbaarheid** in wijken;
- **integratie** van arbeidsmigranten.

Het is daarmee voor de hand liggend dat de gemeente inzet op de realisatie van **ambitieniveau 3: toekomstbestendigheid**, om ervoor te zorgen dat ook op termijn aan deze drie thema's recht wordt gedaan.

4.2 Bouwstenen voor een aanpak

In deze paragraaf worden per niveau bouwstenen beschreven die onderdeel kunnen worden van de toekomstige 'Deventer aanpak arbeidsmigratie'. Bouwstenen die worden genoemd voor een laag niveau moeten worden uitgevoerd om hogere niveaus te kunnen uitvoeren. In veel bouwstenen worden meerdere activiteiten genoemd. Vanzelfsprekend hoeven activiteiten die horen bij hogere niveaus niet te worden uitgevoerd bij de implementatie van lagere niveaus.

Hoewel arbeidsmigranten al heel lang in Nederland aanwezig zijn, is het maken van beleid en de realisatie van een passende uitvoering nog relatief jong. Het Rijk is pas recent in beweging gekomen. Er zijn enkele gemeenten waar zeer veel arbeidsmigranten aanwezig zijn, waar veel van te leren valt. Dit domein is dus nog volop in ontwikkeling. Er is veel sprake van leren door vallen en opstaan. Best practices worden nog maar beperkt met elkaar gedeeld. In dit document wordt geprobeerd de voor Deventer relevante bouwstenen in voldoende detail te beschrijven, waarbij zoveel mogelijk kennis en ervaring van andere partijen meegenomen wordt. Ongetwijfeld zal dit nog niet volledig blijken te zijn.

Bouwstenen	Ambitieniveau		
	1	2	3
1. Leer van andere gemeenten			
2. Verdiep kennis van de feitelijke situatie			
3. Verbeter inschrijving BRP			
4. Borg dat bestemmingsplan, omgevingsplan, huisvestingsverordening één geheel vormen			
5. Borg integrale samenwerking binnen de gemeentelijke organisatie			
6. Borg en versterk handhaving en hef excessen op			
7. Realiseer samenwerking in de regio			
8. Bed arbeidsmigratie in in alle relevante visies, plannen en verordeningen			
9. Realiseer voldoende short- en midstay-verblijfs capaciteit			
10. Vergroot weerbaarheid van arbeidsmigranten			
11. Voeg arbeidsmigratie toe aan het thema leefbaarheid			
12. Voer een MKBA uit			

4.2.1 Ambitieniveau 1: De basis op orde en samenwerken binnen de gemeente

Bij dit ambitieniveau horen de volgende bouwstenen:

1. Leer van andere gemeenten

Doordat de gemeente Deventer nu in beweging komt, hoort de gemeente de facto bij de groep koplopers in Nederland. Het is belangrijk om maximaal gebruik te maken van leerervaringen elders. Het lijkt verstandig om bij deze andere gemeenten op bezoek te gaan. Dit betreft in ieder geval de volgende gemeenten: Rotterdam, Westland, Waalwijk en de regio Noord-Limburg (Venlo).

2. Verdiep kennis van de feitelijke situatie

Het is belangrijk te benoemen dat dit onderzoek niet in detail beschrijft hoe het met arbeidsmigranten in Deventer gesteld is. Dit onderzoek geeft op hoofdlijnen aan waar arbeidsmigranten aanwezig zijn en waar dat toe leidt. Daarbij is niet iedereen gevonden. Om effectief beleid te kunnen maken en uit te voeren is het belangrijk dat de kennis over deze specifieke groep mensen verder toeneemt. De gemeente heeft weinig band met deze groep. De uitzenders, de werkgevers (en inleners), de huisvesters en de sociale structuren¹ van deze mensen zijn maar in beperkte mate in beeld. Door actief te investeren in het leren kennen van deze groep, wordt het beter mogelijk beleid te maken en uit te voeren. Het is verstandig hier één of enkele aandachtsfunctionarissen voor aan te stellen.

- Ga letterlijk tellen hoeveel arbeidsmigranten waar zijn.
- Onderzoek verkeersstromen, tel auto's (kentekens).
- Inventariseer koopstromen (winkels), internetverkeer en belgedrag tussen Nederland en landen van herkomst.
- Ga in gesprek met arbeidsmigranten, uitzendbureaus, bedrijven waar arbeidsmigranten werken, eigenaren/exploitanten van objecten waar arbeidsmigranten wonen en omwonenden.

Arbeidsmigranten zijn wat betreft hun verblijfsduur op te delen in meerdere groepen: short stay, mid stay en long stay.

Long stay betreft die groep die al geruime tijd in de gemeente/Nederland aanwezig is. Deze arbeidsmigranten zijn onderdeel van de Nederlandse samenleving.

Midstay-arbeidsmigranten verblijven hier al enige tijd en verkennen of het voor hen aantrekkelijk is om zich permanent in Nederland te vestigen. Veelal wordt gesteld dat deze mensen langer dan een jaar in Nederland verblijven.

Shortstay-arbeidsmigranten zijn hier kort. Zij komen hier in eerste instantie om te werken. Na gedane arbeid keren zij weer terug naar hun thuisland. Gedurende hun (opeenvolgende) verblijf leren zij Nederland stap voor stap kennen. Sommigen besluiten zich verder te oriënteren op langer verblijf in Nederland; zij worden midstay-arbeidsmigrant.

¹ Poolse arbeidsmigranten hebben in Nederland onder meer eigen parochies, scholen, sportverenigingen. Deze hebben wij (nog) niet in Deventer aangetroffen.

Deze drie groepen hebben andere behoeften wat betreft wonen, werk en participatie in de samenleving. Alleen door deze doelgroep goed te kennen, wordt het mogelijk gericht passende oplossingen voor deze mensen te realiseren. Door middel van gesprekken met bedrijven en arbeidsmigranten kan de verdeling van arbeidsmigranten over deze doelgroepen concreter in beeld worden gebracht.

3. Verbeter inschrijving BRP

Door inschrijving kunnen arbeidsmigranten hun rechten en plichten als Nederlands ingezetene uitoefenen. Tevens worden zij hiermee zichtbaar, benoembaar en telbaar. Iedereen die langer dan vier maanden in Nederland verblijft is verplicht zich in te schrijven bij de gemeente. In de praktijk voldoen lang niet alle arbeidsmigranten aan deze wettelijke verplichting.

Het is van belang om te investeren in de toegankelijkheid van het inschrijfsysteem van de gemeente; een systeem dat rekening houdt met de werkdagen van arbeidsmigranten die vaak van vroeg in de ochtend tot laat in de avond werken. Zij spreken ook vaak geen Nederlands en slechts beperkt Engels of Duits.

Hier zijn enkele doeltreffende, vaak eenvoudige, oplossingen voor:

- Verruim de openingstijden van het stadskantoor op bepaalde dagen.
- Zoek arbeidsmigranten proactief op woon- of werklocaties op en maak zo inschrijving van grotere groepen tegelijk mogelijk. Werk bij de organisatie van deze bijeenkomsten samen met huisvesters, werkgevers en uitzenders. De aanpak van de gemeente Westland is hierin wellicht een goed voorbeeld. Om het inschrijven van arbeidsmigranten in de gemeente Westland te bevorderen, is in 2011 de versnelde groepsinschrijving geïntroduceerd. De methode houdt in dat jaarlijks ongeveer twintig avondbijeenkomsten worden georganiseerd door de gemeente Westland. Tijdens een bijeenkomst kunnen 200 arbeidsmigranten worden ingeschreven.
- Maak formulieren en informatie beschikbaar in alle benodigde talen (Pools, Roemeens, Bulgaars, Spaans, Portugees).
- Zet tolken in.
- Schrijf mensen in op een briefadres. Deze optie is recent wettelijk verankerd in de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit.
- Zorg dat de in te schrijven persoon een brief achterlaat (of in beheer geeft bij bijv. de hoofdbewoner/conciërge van het betreffende adres) waarin deze persoon zich uitschrijft. Als later geconstateerd wordt dat de betreffende persoon niet meer woonachtig is op het adres waar deze is ingeschreven, dan kan de persoon makkelijk worden uitgeschreven.

4. Borg dat bestemmingsplan, omgevingsplan, huisvestingsverordening een sluitend geheel vormen.

Enkele concrete maatregelen zijn:

- Neem een verplichte effectrapportage bij nieuwe bedrijfsvestigingen op in economisch beleid. Gemeenten zijn vrij in het opstellen van beleid rondom nieuwe bedrijvigheid. Gemeenten kunnen in het economisch beleid opnemen dat bij nieuwe bedrijvigheid altijd een effectrapportage gemaakt moet worden van de impact van deze

bedrijvigheid op alle voor de gemeente relevante opgaven, onder andere op de huisvestingsopgave. Het uitvoeren van een effectrapportage is in lijn met een van de aanbevelingen van het aanjaagteam arbeidsmigratie van Roemer.

- Stel (beleids)regels op waar vergunningaanvragen voor de huisvesting van arbeidsmigranten aan moet voldoen. Bij deze regels zou voldoende aandacht moeten zijn voor de kwaliteit van de huisvesting die de gemeente nastreeft.
- Neem bij uitgifte van grond en/of vergunningen de eis op dat huisvesting van arbeidsmigranten (die moet voldoen aan de normen die binnen de gemeente gelden) door de werkgever op degelijke wijze moet worden gerealiseerd. Verstrekt grond en vergunning pas als aan deze voorwaarde is voldaan.
- Zorg ervoor dat het bestemmingsplan van de gemeente Deventer en de huisvestingsverordening op het onderdeel kamerverhuur en de definitie 'huishouden' overeenkomen. Dit voorkomt onduidelijkheid.

5. Borg integrale samenwerking binnen de gemeentelijke organisatie

Uit de focusgroep is duidelijk geworden dat veel ambtelijke professionals arbeidsmigranten in hun werk tegenkomen. Echter, omdat vrijwel niemand er een belang bij heeft om de focus te leggen op deze doelgroep, wordt er vaak overheen gekeken. Er worden hierdoor geen verbanden gelegd tussen de verschillende 'domeinen' waar arbeidsmigratie speelt. Deze verkokering sluit niet goed aan bij de dynamiek van de arbeidsmigrant. Het is belangrijk dat er binnen de gemeente beter wordt samengewerkt op dit thema. Dit kan bereikt worden door één coördinerend wethouder aan te stellen en een aandachtsfunctionaris te benoemen bij ambitieniveau 1.

6. Borg en versterk toezicht en handhaving en hef excessen op

In de regel staat het toezicht aan het begin van alle handhavingsacties. Toezichthouders voeren regelmatig controles uit. Hiervan gaat een belangrijk preventief effect uit. In Deventer wordt wat betreft huisvesting gehandhaafd op verhuurders, en niet op huurders. Handhaving is er niet op gericht om mensen hun huizen te ontnemen, maar om verhuurders zich te laten houden aan wet- en regelgeving.

Bij ambitieniveau 1 zal de gemeente alleen handhaven op wet- en regelgeving. Hierbij wordt de wijze van handhaving van situatie tot situatie bepaald. Hoewel de gemeente het op dit niveau niet als haar verantwoordelijkheid ziet om betrokken te zijn bij de consequenties van handhaving, is ze er wel op gericht om huurders niet in de problemen te brengen. Daarom krijgen verhuurders als nodig bepaalde termijnen om ervoor te zorgen dat aan regels wordt voldaan. Bij dit ambitieniveau is het onbekend waarheen mensen verhuizen. Het probleem op de betreffende plek is dan opgelost. Consequenties als overlast op een andere plek of toename van dakloosheid worden op dat moment genegeerd.

Bij handhaving moeten namen van overtreders, woningeigenaren, verhuurders, werkgevers, uitzendbureaus et cetera worden vastgelegd om hier eventueel in de toekomst op terug te kunnen vallen.

Maatregelen die, aanvullend op de huidige handhaving, passen bij ambitieniveau 1 zijn:

Introduceer een online nachtregister

Een vaak gebruikt instrument is de verplichting dat huisvesters/kamerverhuurders verplicht worden een (bij voorkeur online) nachtregister bij te houden. Als aanwezigen niet staan ingeschreven in de BRP, dan zijn zij toeristenbelasting verschuldigd.

Directe inschrijving in BRP

Als bij handhavingsacties blijkt dat personen wel woonachtig zijn, maar daar niet staan ingeschreven, worden ze meteen ingeschreven. Alle aangetroffen personen moeten worden voorzien van relevante informatie (zie bouwsteen 10). Hierbij kan ook direct een poster/flyer worden gemaakt, die de handhavers in het gebouw achterlaten (ophangen).

Verhoging van toeristenbelasting

Onderdeel van niveau 1 kan een verhoging van de toeristenbelasting zijn. Een vaak toegepast instrument om overbewoning tegen te gaan is het verhogen van de toeristenbelasting van de huidige € 1,04 voor de categorie 'overige accommodaties' naar bijvoorbeeld € 7,50 per nacht. Versterk de handhaving door middel van een online nachtregister.

7. Realiseer samenwerking in de regio

De mobiliteit van arbeidsmigranten is hoog. Zij kunnen net als alle andere Europeanen wonen en werken waar ze willen en/of kunnen. Daarbij geldt dat de uitzendbureaus ook deze mobiliteit kennen: zij werven werkgevers en arbeidsmigranten en zoeken (en beheren vaak ook) huisvesting. Arbeidsmigranten, uitzenders en werkgevers hebben er belang bij dat arbeidsmigranten in een bepaalde regio wonen en werken. Gemeentegrenzen zijn voor hen niet relevant. Veelal volgen arbeidsmigranten de aanpak van het uitzendbureau. Daarom is het voor gemeenten niet haalbaar om zelfstandig beleid en uitvoering op te zetten. Samenwerking met minimaal omliggende gemeenten is noodzakelijk. Zonder deze samenwerking kan een waterbedeffer op gaan treden. Hiermee wordt bedoeld dat de zelfstandige aanpak van gemeente A leidt tot het aantrekken of afstoten van arbeidsmigranten, wat vervolgens effect heeft voor de naastgelegen gemeente B.

Bij ambitieniveau 1 zorgen gemeenten in minimaal het daily urban system waar Deventer onderdeel van is voor afstemming met betrekking tot het handhaven van wet- en regelgeving, inschrijving in de BRP en het beschikbaar houden van infrastructuur.

4.2.2 Ambitieniveau 2: Sturen op leefbaarheid en uitsluiten van excessen

Binnen ambitieniveau 2 zijn, naast alle bouwstenen uit ambitieniveau 1, de volgende bouwstenen aanvullend van belang:

5. Borg integrale samenwerking binnen de gemeentelijke organisatie

De borging geldt op dezelfde manier als bij ambitieniveau 1. Echter, bij ambitieniveau 2 wordt een projectleider/programmamanager toegevoegd met een specifieke opdracht en mandaat.

6. Borg en versterk handhaving en hef excessen op

Als toevoeging op niveau 1 gaat bij niveau 2 de gemeente anticiperen op de consequenties van handhaving en worden de excessen binnen de gemeente opgeheven. De gemeente zorgt er proactief voor dat nieuwe huisvestingsmogelijkheden beschikbaar zijn (en bekend), waar arbeidsmigranten heen kunnen verhuizen als gevolg van handhaving. Het realiseren van deze huisvesting is geen verantwoordelijkheid van de afdelingen rond handhaving. De coördinatie tussen de betreffende afdelingen is nu op orde. Handhaving kan worden aangescherpt, met de huisvesting in de hand. Dit vergt vanzelfsprekend dat hier beleid op is gemaakt. Dit kan eventueel in de vorm van noodopvang. Zie bouwsteen 9. Tevens wordt in dergelijke situaties vaak als eis gesteld dat de inwoners van deze nieuwe locatie zich inschrijven in de BRP.

Op dit niveau stuurt de gemeente samen met partners actief op het aanpakken van misstanden en heffen ze samen de excessen op. Hierbij gaat de gemeente voorbij het handhaven. Inzet is erop gericht om huisvesters, uitzenders, werkgevers et cetera die arbeidsmigranten uitbuiten actief te hinderen, met als doel hen de werkzaamheden te laten stoppen.

Wat betreft handhaving heeft de gemeente hierin diverse opties:

Introductie van een barrièremodel

Een barrièremodel is een aanpak waarmee barrières worden ingericht om bepaalde partijen tegen te werken.

Het RIEC heeft samen met de Belastingdienst, verschillende gemeenten in de regio Den Haag, ISZW, het Openbaar Ministerie en de politie een 'Barrièremodel arbeidsmigratie' gerealiseerd. Dit model komt in de vorm van een handreiking voor partijen in de aanpak van arbeidsuitbuiting en malafide uitzendbureaus. Aan de basis van het barrièremodel ligt het verzamelen van indicatoren waarmee misstanden kunnen worden opgespoord. Op zeven verschillende thema's worden indicatoren benoemd. De thema's worden benoemd in onderstaand kader.

1. Bedrijfsadministratie: Een SBI-code is nodig voor het aanvragen van een omgevings- en exploitatievergunning. Bij foutieve codes kunnen gemeenten de Kamer van Koophandel vragen controles uit te voeren.

2. Werving: Arbeidsmigranten kunnen geronseld worden op openbare plekken

(parkeerterreinen, etc.). De gemeente kan hier actief toezicht op houden en bewoners vragen om een oogje in het zeil te houden.

3. Identiteit: Er kan gewerkt worden aan bewustwording van ambtenaren bij de inschrijfbalie inzake signalen die kunnen wijzen op uitbuiting.

4. Huisvesting: Op basis van de Wet BRP kan Bouw- en Woningtoezicht van de gemeente handhaven en de juiste bewoners registreren. Ook kan gehandhaafd worden op onveilige woonsituaties en situaties die niet voldoen aan regelgeving voor bouw- en brandveiligheid. Indicatoren zijn bijvoorbeeld: er is niemand ingeschreven op adressen waar wel gewoond wordt of er wordt gewoond op plekken waarvoor geen woonbestemming is.

5. Vervoer: Georganiseerd woon-werkverkeer, drukte bij publieke opstaplocaties, samenwerking tussen vervoersbedrijf en uitzendbureau: deze indicatoren kunnen wijzen op malafiditeit in verband met de grootschaligheid en het verdienmodel dat er voor de uitzendbureaus achter zit.

6. Arbeid: Ongezonde en gevaarlijke werkomstandigheden - de inspectie SZW speelt hierin een belangrijke rol. Dit kan gecoördineerd met gemeentelijke handhaving plaatsvinden.

7. Financiën: Hoge afdracht voor onkosten. ISZW kan administratieve controles uitvoeren. Dit kan gecoördineerd met gemeentelijke handhaving plaatsvinden.²

Met deze indicatoren wordt het mogelijk om kaf van koren te scheiden. Als blijkt dat bepaalde partijen zich (bij herhaling) niet aan de regels houden, kan daarmee gericht een aanpak worden opgezet om deze partijen aan te pakken.

Introductie van een Flexibel Regionaal Interventie Team

Om goed zicht te krijgen op ondernemingen/personen die mogelijk gericht zijn op de exploitatie van arbeidsmigranten, en om het hierboven genoemde barrièremodel goed uit te kunnen voeren, is een nieuwe vorm van samenwerking nodig tussen diverse overheden. Naast de gemeente is betrokkenheid van de Inspectie SZW, UWV, Belastingdienst MKB, Belastingdienst Toeslagen, SVB, IND en politie nodig. Deze partijen werken met elkaar samen, omdat elk van de partijen last kan hebben van overlastgevers. Deze samenwerking vergt onder meer in het kader van de AVG verregaande afspraken om het gewenste effect te hebben. Deze werkwijze wordt nu getest in een eenjarige pilot in de regio Noord-Limburg in de vorm van een Flexibel Regionaal Interventie Team (FRIT)³. Onderzocht moet worden hoe een FRIT in (de regio rond) Deventer ingezet kan worden. Het lijkt verstandig om op korte termijn contact te leggen met de arbeidsinspectie/de projectleiding en te verkennen hoe dit het best kan worden geregeld. Kan de aanpak gekopieerd worden, of kan de huidige werkwijze worden opgeschaald?

² Bron: RIEC (2021). Barrièremodel arbeidsmigratie.

³ Zie het Raadsinformatiesysteem van Venray:

<https://venray.raadsinformatie.nl/document/11072385/1/2022-004+RIB+Flexibel+Regionaal+Interventie+Team+--+Misstanden+arbeidsmigranten>

Inspiratie: Very Irritating Policing (VIP)

Partijen waarbij voldoende aanleiding is om aan te nemen dat zij een loopje nemen met wet- en regelgeving kan het leven gericht lastig worden gemaakt. Een van de mogelijkheden is hen, vanuit allerlei afdelingen, diensten en overheden onderwerp te maken van zeer frequente controles, toezicht en handhaving. Denk aan bij herhaling controle door brandweer, handhaving, politiebezoek, omgevingsdienst et cetera. Deze VIP-aanpak kan voorafgaan aan de eventuele komst van het FRIT.

Inspiratie: Regionaal Uitstap Programma Prostituees (RUPS)

Veel arbeidsmigranten zijn, zeker in het begin, in belangrijke mate afhankelijk van het uitzendbureau waar zij voor werken. Er zijn helaas veel uitzendbureaus die arbeidsmigranten uitbuiten. Er zijn signalen dat dat mogelijk bij één uitzendbureau dat in Deventer actief is (of bij meerdere) het geval is. Er wordt in gemeenten gezocht naar methoden om deze uitzendbureaus aan te kunnen pakken. Een van de mogelijke opties die wordt genoemd vindt haar inspiratie in de RUPS-programma's, waarbij prostituees worden begeleid om uit de (gedwongen) prostitutie te stappen. Deze aanpak zou op hoofdlijnen als volgt kunnen werken:

- Realiseer degelijke huisvesting voor arbeidsmigranten en hou deze beschikbaar voor de te benaderen bewoners van bepaalde huizen of bepaalde uitzendbureaus.
- Realiseer samenwerking met een 'goed' uitzendbureau (onderdeel van het convenant, zie bouwsteen 7), dat ervoor zorgt dat het passende werkgelegenheid voor arbeidsmigranten beschikbaar heeft.
- Spreek arbeidsmigranten in de betreffende woningen/van de betreffende uitzendbureaus individueel aan in de eigen taal. Realiseer een vertrouwensrelatie en biedt hen: a) informatie over rechten en plichten van hen en van uitzenders, b) een nieuwe woning en c) een nieuwe werkgever.
- Begeleid deze mensen en biedt hen bescherming tegen mogelijke agressie van de betreffende uitzender en/of de 'knokploeg' die zij eventueel inzetten. Er zijn veel gevallen bekend waarin arbeidsmigranten onder meer hun identiteitsbewijs bij de uitzender moeten inleveren. Begeleid hen in stappen richting de ambassade om nieuwe identiteitspapieren et cetera te halen.

Mogelijk moet deze aanpak worden uitgevoerd met specialisten van Barka NL (stichting die zich inzet voor Poolse arbeidsmigranten in de knel, de vakbond of fairwork). Ook deze aanpak kan voorafgaan aan de eventuele komst van een FRIT.

7. Realiseer samenwerking in de regio

De toevoeging op niveau 1 is dat bij niveau 2 alle stakeholders uit de regio worden betrokken. Dit betreft werkgevers, uitzenders, huisvesters, arbeidsmigranten, bewoners, gemeenten en de twee provinciën.

De basis van de samenwerking in deze *coalition of the willing* zou een convenant kunnen zijn waarin doelen, agenda en aanpak (ook middelen) zijn beschreven. De inhoud van deze samenwerking zou betrekking moeten hebben op de benodigde samenwerking rond het realiseren van welzijn van arbeidsmigranten, en het versterken van de leefbaarheid in wijken door het afstemmen van, en gemeenschappelijke optrekken bij, realisatie en

uitvoering van beleid op huisvesting, leefbaarheid, toegang tot voorzieningen en het verstrekken van informatie. Een groot deel van de inhoud van deze onderwerpen wordt op andere plekken in dit hoofdstuk reeds beschreven. Enkele belangrijke punten die ook in het convenant moeten worden opgenomen zijn:

- Betrokken uitzendbureaus moeten aangesloten zijn bij de Algemene Bond Uitzendondernemingen (ABU) en de Nederlandse Bond van Bemiddelings- en Uitzendondernemingen (NBBU).
- Huisvesters moeten het SNF-keurmerk (Stichting Normering Flexwonen) hebben.
- Uitzendbureaus en werkgevers mogen niet in één contract afspraken maken over werk en wonen.
- De woonovereenkomst moet een wederzijdse opzegtermijn van één maand hebben.
- Arbeidsmigranten moeten zelf huur betalen.
- Arbeidsovereenkomsten, salarisstroken et cetera moeten in een voor de arbeidsmigrant begrijpelijke taal zijn opgesteld.

Meerdere goede voorbeelden van convenanten zijn reeds in gebruik. Convenanten die door de gemeente Deventer worden ingezet dienen te leren van de inhoud van andere koplopergemeenten.

Het is een succesfactor om deze opgave onder te brengen in/te verbinden aan reeds bestaande samenwerkingsverbanden op het gebied van economische ontwikkeling (vaak economic boards).

8. Bed arbeidsmigratie in in alle relevante visies, plannen en verordeningen

De gemeente Deventer heeft een woonvisie, omgevingsvisie en werkt op dit moment aan een visie Deventer 2040. Het advies is om de doelgroep arbeidsmigranten nadrukkelijk op te nemen in de nieuw te maken visies, en actualisaties van de huidige visies te maken. We raden af om arbeidsmigranten onder te brengen in een nieuwe visie die (sectoraal) naast andere visies gaat bestaan. Het is juist van belang om de doelgroep integraal mee te wegen. Vertaal deze toevoegingen/aanpassingen door in alle onderliggende plannen, aanpakken, verordeningen et cetera.

9. Realiseer voldoende short- en midstay-verblijfs capaciteit

Om de krapte op de woningmarkt te verlichten, overlast te beperken én de leefbaarheid van wijken te vergroten, is het belangrijk dat de druk van arbeidsmigranten op specifieke wijken afneemt. Het onderscheid tussen long stay, mid stay en short stay is hierin van belang.

Long stayers zijn onderdeel van de lopende huisvestingsopgave. Voor hen is in principe geen specifiek beleid nodig. Helaas worden regelmatig individuele cases zichtbaar, waarin mensen ondanks hun reeds lange verblijf in Nederland, nog steeds als short stay leven. Deze misstanden zouden opgeheven moeten worden en mensen in deze groep zouden behandeld mogen worden als spoedzoekers.

Mid stayers hebben behoefte aan woningen die geschikt zijn voor een langer verblijf (privacy, comfort, nabij voorzieningen). Huisvesting van deze doelgroep kan complexgewijs (van klein tot groter) worden opgezet, al dan niet in combinatie met andere doelgroepen

(spoedzoekers, studenten, ouderen). Kleine zelfstandige woonruimten zijn hiervoor afdoende. Exploitatie kan eventueel in handen liggen van een woningcorporatie. Het is belangrijk dat deze complexen gemengd worden door de aanwezige woningvoorraad. Om leefbaarheid te bevorderen is het een best practice om het contact tussen bewoners en omwonenden te stimuleren. Het is verstandig om dit vanaf de prille planvorming vorm te geven en hier structurele invulling aan te geven (overleg, activiteiten, klachten etc.)

Voor **shortstay**-verblijf wordt er in Nederland tegenwoordig veel gekozen voor complexen (campussen) van tussen de 100 en 500 bedden, waarin mensen in kamers verblijven in onzelfstandige woningen. Deze complexen betreffen vaak:

- leegstaande kantoren of bedrijfsruimten die met een tijdelijke vergunning (maximaal 15 jaar) geschikt worden gemaakt voor menselijke bewoning;
- nieuwe, prefab-, modulaire (container)woningen op basis van een tijdelijke vergunning (maximaal 15 jaar).

Deze complexen worden vaak gerealiseerd en geëxploiteerd door gespecialiseerde projectontwikkelaars en exploitanten. Deze markt is zich in hoog tempo aan het professionaliseren.

Om verblijf van voldoende kwaliteit te borgen worden specifieke normen, eisen en best practices toegepast:

- De ontwikkelaar of exploitant mag (tot op het niveau van de UBO (ultimate beneficial owner)) geen werkgever (inlener) of uitzender zijn.
- Het relevante keurmerk (SNF) stuurt op verblijf van maximaal vier mensen in één appartement, waarbij iedereen een eigen kamer heeft. Het aantal m² dat SNF hanteert wordt als te laag bevonden. Roemer stelt dat per persoon minimaal 15m² beschikbaar moet zijn.
- Complexen mogen verder van voorzieningen afliggen. Bij voldoende omvang wordt het haalbaar om voorzieningen in/nabij het complex te realiseren.
- Het is belangrijk voldoende parkeerplaatsen ter beschikking te stellen.
- Zorg voor de aanwezigheid van fietsen, waarmee bewoners naar de stad/voorzieningen kunnen.
- Objecten worden 24/7 beheerd door een conciërge (wat eventueel een groep roulerende bewoners kan zijn). Bij de rol van deze persoon horen de volgende taken:
 - handhaving van huisregels (overlast, alcohol- en drugsgebruik, parkeren, geluidsoverlast, zwerfafval, gastenregeling, verstoring van de openbare orde en veiligheid; maatregelen en aanpak);
 - eerste aanspreekpunt voor de bewoners, ook wat betreft lid worden van/meedoen in de Deventer/Nederlandse samenleving;
 - beheer nachtregister;
 - ondersteuning in- en uitschrijving in BRP.
- Arbeidsmigranten moeten zelf een huurcontract hebben met de exploitant. In dit contract mogen geen afspraken worden gemaakt over werk (arbeidsovereenkomst).
- Arbeidsmigranten moeten zelf de huur betalen (zonder tussenkomst van werkgever of uitzendbureau).
- Elk object moet een bewonersraad hebben, waar alle bewoners welkom bij zijn.

Bepaal en realiseer benodigde shortstay-huisvesting naar behoefte van werkgevers/uitzenders

Het is steeds vaker een goed gebruik dat bij de uitgifte van grond en/of exploitatievergunningen wordt geïnventariseerd welke behoefte werkgevers hebben met betrekking tot de inzet van arbeidsmigranten. Werkgevers hebben er een direct belang bij dat arbeidsmigranten goed gehuisvest zijn, omdat hiermee de continuïteit in de onderneming wordt versterkt. Door samen met werkgevers en uitzenders te inventariseren hoeveel arbeidsmigranten waar en wanneer worden ingezet, kan vanuit samenwerking (zie bouwsteen 7.) gericht huisvesting worden opgezet, voldoende in de nabijheid van de betreffende ondernemingen.

Realiseer huisvesting voor mid stayers

Inventariseer onder de huidige arbeidsmigranten welke mensen de facto mid stayer zijn en realiseer gericht voor deze groep een of meerdere midstay-oplossingen. Doe dit in samenwerking met woningcorporaties; maak dit onderdeel van het prestatiecontract dat de gemeente met woningcorporaties sluit.

Realiseer noodopvang

Om de consequenties van handhaving op te kunnen vangen, is het belangrijk dat noodopvang beschikbaar komt. Dit kan in de vorm van tijdelijke voorzieningen (containers) tot het moment dat er nieuwe locaties zijn gerealiseerd voor short en mid stay. Borg dat er in te realiseren objecten voor short stay en mid stay altijd noodopvangcapaciteit beschikbaar is.

10. Vergroot weerbaarheid van arbeidsmigranten

De weerbaarheid van arbeidsmigranten kan onder meer vergroot worden door informatie te verstrekken en de afhankelijkheidsrelaties te verbreken. Er zijn een aantal manieren om informatie te verstrekken aan arbeidsmigranten:

- Basisinformatievoorziening: de arbeidsmigrant moet beschikken over meerdere informatiebronnen:
 - Informatie over rechten en plichten van arbeidsmigranten in Nederland, de werkwijze van de gemeente, en een overzicht van relevante partijen zou goed toegankelijk moeten zijn. Veel van deze informatie is al beschikbaar. De website <https://workinnl.nl> van het Rijk bevat veel informatie voor arbeidsmigranten over de rechten en plichten, wat je moet regelen en welke afspraken je moet maken.
 - Sommige gemeenten ontwikkelen een app om arbeidsmigranten te informeren. Gemeente Waalwijk doet dit met de app 'MYinfoNL'⁴. Deze informatie zou digitaal (web/app) en via print verspreid kunnen worden. Denk hierbij aan uitzendbureaus, werkgevers, woonadressen, winkels en de sociale structuur.
 - Maak gebruik van bestaande structuren en netwerken in de wijk, ook wel de sociale basis genoemd. Wijkmanagers en buurtbewoners kunnen meer handelingsbevoegdheid krijgen om met partijen als Iriszorg, PVO en FNV voorlichtingen te organiseren.

⁴ Zie <https://vng.nl/nieuws/gemeente-waalwijk-helpt-arbeidsmigranten-op-weg-met-app>.

- Het is verstandig een contactpersoon vanuit/namens de gemeente voor arbeidsmigranten beschikbaar te stellen. In de meest eenvoudige vorm kan deze persoon als 'loket' naar de gemeente en andere partijen (FNV, Fairwork etc.) functioneren. Deze rol kan ook worden versterkt tot die van opbouwwerker.
- Stimuleer de vorming van initiatieven in de sociale basis die erop gericht zijn dat arbeidsmigranten een sociale context krijgen. Dit kan specifiek in de eigen doelgroep zijn (kerk, school, sport) en in combinatie met andere doelgroepen.
- Arbeidsmigranten vinden elkaar op dit moment al (soms digitaal via Facebookgroepen) op kennisdeling en sociale contacten. Arbeidsmigranten uit Midden en Oost-Europa zijn meer geneigd elkaar onderling te helpen dan snel naar een overheid te stappen met een hulpvraag. Breng daarom (soms al bestaande) sleutelfiguren (in wijken, uit eigen geleding) in positie en ondersteun deze personen als overheid. Ook is het aan te bevelen om andere initiatieven in de sociale basis aan te sporen om specifiek aandacht te geven aan arbeidsmigranten.
- Taal is erg belangrijk bij integratie en het vergroot de weerbaarheid. Het laagdrempelig aanbieden van taallessen kan de taalontwikkeling bevorderen. Werk hierbij samen met werkgevers en uitzenders.
- Alle belangrijke informatie moet in de benodigde talen aangeboden te worden (Pools, Bulgaars, Roemeens, Spaans, Portugees, Duits, Engels).
- Er worden regelmatig arbeidsmigranten in Nederland aangetroffen die de facto long of mid stay zijn, maar die nog steeds geen onderdeel van de Nederlandse/Deventer samenleving zijn. Veelal hebben zij nog veel wisselende werkgevers en hebben ze geen echte eigen verblijfplaats. Ze hebben enige ondersteuning nodig om hun weg in Nederland/Deventer te vinden.

11. Voeg arbeidsmigratie toe aan het thema leefbaarheid

Onbekend maakt onbemind. Er zijn ook in Deventer mensen die arbeidsmigranten als een bedreiging ervaren. Er moet voor gezorgd worden dat de Deventer bevolking en arbeidsmigranten elkaar beter leren kennen. Hier zijn meerdere activiteiten voor in te zetten:

Voer een informatiecampagne in de Deventer gemeenschap

Sluit hiertoe aan bij de landelijke campagne van arbeidsmigratiewerkt.nl. Vertaal materialen indien nodig naar de specifieke Deventer context.

Zorg ervoor dat culturen elkaar leren kennen

In Noord-Limburg hebben partijen een boekje uitgegeven, waarin de verschillen tussen de Poolse en Nederlandse cultuur worden uitgelegd. In het Nederlands, vanuit Nederlands perspectief en in het Pools, vanuit Pools perspectief.

Zorg dat bewoners én arbeidsmigranten elkaar leren kennen

Investeer actief in kennismaking, dialoog en samen dingen doen tussen arbeidsmigranten en de Deventer bevolking. Doe dit op wijkniveau. Vier elkaars feesten, zet projecten in de openbare ruimte op waar iedereen aan meedoet, en stimuleer initiatieven in de sociale basis om arbeidsmigranten te betrekken. Houd er rekening mee dat een deel van de arbeidsmigranten short stayers zijn en momenteel wonen in wijken. Short stay kenmerkt zich

door hoog verloop, waardoor investeren in buren wederzijds lastig is. Tegelijkertijd is dit geen argument om *niet* te investeren in kennismaking, dialoog, en samen dingen doen. Er zijn immers voldoende mid stayers en long stayers die wel een band met de buurt willen en kunnen opbouwen.

4.2.3 Ambitieniveau 3: Sturen op toekomstbestendigheid en samenwerken binnen de regio

Binnen ambitieniveau 3 zijn, naast alle bouwstenen uit ambitieniveau 1 en 2, de volgende bouwstenen aanvullend van belang:

7. Realiseer samenwerking in de regio

Ook deze bouwsteen heeft nog een vervolg op niveau 3. Zo kan vanaf dit niveau ook de arbeidsmarktregio betrokken worden. De aanwezigheid van arbeidsmigranten in het gebied start vanuit een arbeidsmarktvragestuk. Er is in de regio behoefte aan laaggeschoolde arbeid. Het betreffende werk is vaak fysiek zwaar, eentonig en vergt een arbeidsethos (hard doorwerken, lange dagen maken) dat vaak niet op dit functieniveau in Nederland gevonden wordt. Ondernemers halen daarom arbeidsmigranten naar Nederland. Voor veel MOE-landers is dit werk, ook onder deze woonomstandigheden, een significante verbetering ten opzichte van wat er in het thuisland kan worden gevonden. Dit is een relatief eenvoudig proces: er is voldoende aanbod.

Tegelijkertijd wordt er vanuit arbeidsmarktregio's gewerkt aan het begeleiden van thuiszittende Nederlandse ingezetenen (inwoners met een WW-uitkering, bijstandsgerechtigden en zogenoemde niet-uitkeringsgerechtigden), statushouders en sinds kort Oekraïners om een plek op de arbeidsmarkt te vinden. De link dat deze mensen, die al in Nederland zijn, het werk van de arbeidsmigranten zouden kunnen doen, is makkelijk gelegd. Mogelijk is dat voor wat betreft bepaalde functies waar nu arbeidsmigranten worden ingezet het geval. Met betreffende ondernemers moet, meer dan nu nog het geval is, gewerkt worden aan het inzetten van deze groep 'thuisblijvers'. Om dit te realiseren is het nodig om de economic boards en de arbeidsmarktregio's met elkaar in verbinding te brengen.

Veel van de relevante partners kennen elkaar vanuit deze samenwerkingsverbanden en werken al samen. Arbeidsmigratie kan dan als extra opgave worden toegevoegd. Stakeholders die nog niet in deze samenwerkingen meedoen (denk bijvoorbeeld aan huisvesters) kunnen er speciaal voor dit onderwerp bij worden betrokken. Partijen kunnen met elkaar een gezamenlijke aanpak formuleren en deze onder regie uitvoeren.

Vanuit de Cleantech Regio is reeds gestart met het verkennen van deze samenwerking. Vanuit onze contacten met de provincie Gelderland weten wij dat de provincie de Cleantech Regio stimuleert om het onderwerp arbeidsmigratie op de agenda te zetten. De Cleantech Regio voert een inventarisatie onder alle betrokken gemeenten uit.

12. Voer een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) uit naar de betekenis van (arbeids)migranten in de gemeente

Een MKBA zal inzicht geven in de waarde van arbeidsmigranten in Deventer. Deze analyse zal bijdragen aan het bepalen van de omvang van de inspanning die de gemeente dient/wenst te investeren in arbeidsmigratie ten opzichte van andere opgaven.

Er zijn een aantal punten die in de MKBA meegenomen kunnen worden:

- Gemeenten ontvangen door arbeidsmigranten in de BRP in te schrijven een extra uitkering uit het Gemeentefonds. Tevens kunnen door inschrijving en beter beleid maatschappelijke kosten rondom overlast vermeden worden. Arbeidsmigranten die ingeschreven zijn kunnen gebruikmaken van sociale voorzieningen.
- Arbeidsmigranten (en hun gezinnen) zijn gebaat bij een goed inkomen.
- Werkgevers, uitzenders en huisvesters zijn hierbij gebaat, omdat ze hiermee hun vacatures vervuld zien en hun bedrijf kunnen laten groeien.
- De regio heeft als geheel belang bij professionele arbeidsmigratie door de toename van bestedingen en een goed vestigingsklimaat.

Bijlage 1 | Literatuurlijst

- Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten (2020a), eerste aanbevelingen van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten o.l.v. Emile Roemer.
- Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten (2020b), 'Geen tweederangsburgers'.
- Allecijfers.nl (2022), geraadpleegd: april/mei 2022.
- BMC (2021), Arbeidsmigratie in Gelderland – met beter begrip aan de slag.
- Companen & Decisio (2020), 'Onderzoek Huisvesting arbeidsmigranten Overijssel'.
- Gemeente Deventer (2018), woonvisie 'Meer dan geWOOn'.
- Gemeente Deventer (2019), 'Omgevingsvisie Deventer'
- Gemeente Deventer (2019), huisvestingsverordening.
- Gemeente Deventer (2022), Basisregistratie Personen: uitdraai.
- Gemeente Deventer (2022), overzicht omzettingsvergunningen kamerverhuur.
- Gemeente Rotterdam (2021), Actieprogramma 'Werken aan een menswaardig bestaan, EU-arbeidsmigranten 2021-2025'.
- Gemeente Westland (2022), Inschrijving arbeidsmigranten: <https://www.gemeentewestland.nl/verhuizen-en-migratie/inschrijving-arbeidsmigranten.html>, geraadpleegd: mei 2022.
- Gemeente Venray (2022), <https://venray.raadsinformatie.nl/document/11072385/1/2022-004+RIB+Flexibel+Regionaal+Interventie+Team+-+Misstanden+arbeidsmigranten>, geraadpleegd: mei 2022.
- Nidi & CBS (2020), 'Bevolking 2050 in beeld: Drukker, diverser en dubbelgrijs. Deelrapport Verkenning Bevolking 2050'.
- RHO-adviseurs & Ministerie van Buitenlandse zaken en Koningsrelaties (2021), 'Handreiking huisvesting van arbeidsmigranten'.
- RIEC (2021), 'Barrièremodel arbeidsmigratie'.
- Ruimtelijkeplannen.nl (2022), geraadpleegd: mei/juni 2022.
- SEO Economisch Onderzoek (2018), 'De economische waarde van arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa voor Nederland.'
- VNG (2022), <https://vng.nl/nieuws/gemeente-waalwijk-helpt-arbeidsmigranten-op-weg-met-app>, 9 juni 2022.

BMC

Databankweg 26D
3821 AL Amersfoort

Postbus 490
3800 AL Amersfoort

(033) 496 52 00
info@bmc.nl
www.bmc.nl

KvK BMC Advies 32078667
IBAN NL91ABNA0504035754
BTW NL80.86.63.598 B.01

Colofon

15 juli 2022

Classificatie : Openbaar

Namen adviseurs :

- Rob van Hilten CMC
- Maarten IJntema
- Katja Didenko
- Keetie Langerak - van Rooijen
- Miranda Arendsen (gemeente Deventer)

Projectnummer : P0025592

Dit document (inclusief eventuele bijlagen) is opgesteld door BMC en de (auteurs)rechten met betrekking tot de inhoud en het format van dit document berusten bij BMC. Dit document is uitsluitend bedoeld voor gebruik door de opdrachtgever en mag niet worden gepubliceerd of aan anderen ter beschikking worden gesteld zonder uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van BMC.

Kijk voor meer info op onze website: bmc.nl